

**DEBRECEN MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA
2021-2030 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA VONATKOZÓ
GAZDASÁGI PROGRAMJA**

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló.....	2
2. A Gazdasági Program elkészítésének háttere, illeszkedés a megyei fejlesztési tervhez	5
3. Helyzetértékelés	6
3.1. Demográfia.....	6
3.2. Gazdaság	7
3.3. Intézményhálózat.....	9
3.4. Infrastruktúra.....	12
3.5. Eddigi fejlesztések.....	13
3.6. Helyi bevételek, költségvetés	15
4. Célkitűzés és programok bemutatása	15
4.1. Város-és gazdaságfejlesztés	18
4.1.1. Befektetésösztönzés.....	18
4.1.1.1. Általános bemutatás.....	18
4.1.1.2. Progamelemek, tervek.....	20
4.1.2. Vállalkozásfejlesztés	20
4.1.2.1. Általános bemutatás.....	20
4.1.2.2. Progamelemek, tervek.....	21
4.1.3. Lakhatás.....	22
4.1.3.1. Általános bemutatás.....	22
4.1.3.2. Progamelemek, tervek.....	23
4.2. Helyi közszolgáltatások fejlesztése, működtetése	23
4.2.1. Közlekedés	23
4.2.1.1. Általános bemutatás.....	23
4.2.1.2. Progamelemek, tervek.....	28
4.2.2. Városszerkezet fejlesztés.....	29
4.2.2.1. Általános bemutatás.....	29
4.2.2.2. Progamelemek, tervek.....	30
4.2.3. Humánszolgáltatások.....	31
4.2.3.1. Általános bemutatás.....	31
4.2.3.2. Progamelemek, tervek.....	32
4.2.4. Fenntarthatóság	35
4.2.4.1. Általános bemutatás.....	35
4.2.4.2. Progamelemek, tervek.....	37

1. Vezetői összefoglaló

A Gazdasági Program megalkotásával a város nemcsak annak a kötelezettségének tesz eleget, hogy a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.) szerint a hosszú távú fejlesztési elképzeléseit egy fejlesztési tervben rögzítse, hanem Debrecen azon törekvését is szolgálja, hogy fenntartható és környezettudatos városirányítás mellett egy dimenzió- és léptékváltást jelentő komplex és átfogó városépítő stratégia mentén válhasson Debrecen a Kárpát-medence keleti régiójának az országhatárokon átnyúló hatású gazdasági, innovációs, közlekedési, oktatási, kulturális és egészségügyi központjává.

Mindezek miatt jelen program szorosan kapcsolódik a Debrecen2030-as fejlesztési törekvésekhez, az autóipari központ és az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet kialakításával, valamint Debrecen érintő munkahelyteremtő beruházásokkal kapcsolatos kormányzati döntésekhez, a Modern Városok Programhoz, a felsőoktatási fejlesztési programokhoz, illetve tágabb értelemben koncepcionálisan illeszkedik a „Creative Region – Határtalan fejlődés” koncepció Északkelet-Magyarország komplex területi és gazdaságstratégiai fejlesztési tervéhez is.

Az elmúlt években Debrecen jövőjét alapjaiban meghatározó gazdasági-társadalmi folyamatok játszódtak le. A gazdaságban egyértelműen pozitív trendek rajzolódnak ki: a vállalkozások száma és teljesítménye fokozatosan javult, számos új vállalkozás települt Debrecenbe, nőtt a foglalkoztatottság. Ezzel szemben – különösen az utóbbi években – jelentős mértéket öltött a szelektív elvándorlás, amely elsősorban a fiatalokat és szakképzett rétegeket érinti. Az új beruházások a munkaerőpiaci keresleti oldalon éppen a szakképzett rétegekre koncentrálnak, így ezzel összhangban kell lennie a Gazdasági Program oktatással kapcsolatos intézkedéseinek. Egyrészt biztosítani kell azt, hogy a piaci igényeknek megfelelő munkaerő-állománnyal rendelkezzen a város, ehhez kell hangolni az oktatási rendszert, illetve annak fejlesztését is, folytatva a már elindult sikeres intézményfejlesztési projekteket. Másrészt olyan városi környezetet kell biztosítani, amely úgy képes kiszolgálni a vállalkozások igényeit, hogy mellette javítja a város élhetőségét is annak érdekében, hogy megtartsa, illetve idevonzza a munkaerőt. A város közszolgáltatásokkal való ellátottsága kedvező, az elmúlt években zajló intézményfelújítások következtében modernizálódik.

A Gazdasági Program célrendszere kettős: egyaránt koncentrálna a város- és a gazdaság fejlesztésére, valamint Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) által biztosítandó helyi közszolgáltatások fejlesztésére, illetve működtetésére. A város- és gazdaságfejlesztés tekintetében prioritást élvez annak a folyamatnak a támogatása, hogy jelentős új beruházások valósuljanak meg Debrecenben, egyrészt a már ittlévő vállalkozások bővítő beruházásaival, másrészt új – akár hazai, akár nemzetközi – vállalatok betelepülésével (befektetésösztönzés), mindezt a helyi vállalatok, a KKV-szektor megerősítése és folyamatos támogatása (Beszállítói Program, KKV park, forrásteremtés, gazdasági elemzés) mellett. A város gazdasági növekedése lakhatási kérdéseket vet fel a növekvő diák és dolgozói létszámon keresztül, amelyre jelen program megvalósítása során is fókuszálni szükséges. A helyi közszolgáltatásokat ennek tükrében, ezzel párhuzamosan kell fejleszteni, illetve működtetni. A város növekedése és régióközponti szerepe indukálja a közlekedési fejlesztések szükségességét mind a munkaerő áramlása, mind az áruforgalmi logisztika szempontjából. A városszerkezeti fejlesztéseket is jelentősen determinálják a növekedési folyamatok az ipari területek környezetének fejlesztésén (Észak-Nyugati Gazdasági Övezet, Déli Gazdasági Övezet, Egyetemi Innovációs Központ), a rozsdáövezetek hasznosításán, a barnamezős beruházásokon (Vágóhíd utca környékének funkcióváltása), a kertségi területek fejlesztésén (Meggyes, Ungvárikert, Kondoroskert), az intenzív lakóterület fejlesztésén (Tócsóvölgy), illetve központi vegyes területek (Aeropolis, Józsa központ) fejlesztésén, a városi közlekedési fejlesztéseken (körutak, elkerülő utak, városi bevezető utak, csomópontok, tömegközlekedés) és az intézményi fejlesztéseken keresztül.

A humánszolgáltatások jellemzően az egészségügy, az oktatás, a kultúra és a sport területére fókuszálnak. A humánszolgáltatások fejlesztése már a megelőző gazdasági ciklus intézkedései során megkezdődött (pl. egészségügyi intézmények és oktatási intézmények energiahatékony felújítása, kulturális intézmények fejlesztései), mely projektek áthúzódnak, illetve folytatódnak a 2021-2030-as gazdasági ciklusban is. A meglévők mellett új kulturális beruházások is megvalósulnak, többek között a Latinovits Színház befejezése, a Csokonai Színház teljeskörű felújítása, a Vojtina Bábszínház felújítása, Velodrom pálya kialakítása stb. A fenntarthatóság szolgálatában számos „zöld” pályázati projekt megvalósítása van folyamatban, melyek folytatását biztosítani kell. Debrecen Megyei Jogú Város Városüzemeltetési Koncepciója meghatározza a városüzemeltetés prioritást élvező területeit, amelyek között hangsúlyosan megjelenik a zöldfelületi intenzitás növelése, a meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációja, a

játszóterek, sport- és rekreáció feltételeinek fejlesztése, a közterületek fenntartása, tisztaságuk színvonalának növelése, az utak karbantartása, fejlesztése, a biztonságos közlekedés elősegítése, a közösségi közlekedési hálózat fejlesztése, a kerékpárosbarát város kialakítása, a zaj- és légszennyezés csökkentése, a fenntartható vízgazdálkodás lehetőségeinek megteremtése, a környezettudatos és alacsony energia felhasználású közvilágítás fejlesztése, valamint a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás fejlesztése. Kiemelt fejlesztési terület a Civaqua-program, mely nemcsak a mezőgazdasági területek öntözési lehetőségének alapját teremti meg, hanem hozzájárul a csapadékvíz kezelésének megoldásához is. A Civaqua-program révén javul a Tóció-patak élővízfolyás jellege, megoldódhatnak a vízháztartás problémái a Nagyerdőn. A Civaqua-programnak köszönhetően növelni lehet az erdősített területek nagyságát, így csökkenhet a szállópor mennyisége a városban.

A fentiek megvalósításához az Önkormányzat stabil szervezeti és költségvetési háttérrel rendelkezik, de a pandémiás helyzet miatti iparüzési adóbevétel csökkenéssel és egyéb költségvetési forrás kieséssel számolnunk kell. Az elmúlt években a helyi adóbevételek folyamatosan növekvő tendenciát mutattak, azonban komoly veszélyként jelenik meg, hogy ez az emelkedés az elkövetkezendő évekre megszakadni látszik: az iparüzési adót az előző év árbevétele alapján fizetik a vállalkozások, így a járvány által sújtott cégek 2020-2021. évre vonatkozó árbevétel-csökkenése késleltetve, a következő évek költségvetésében mutatkozik majd meg.

Az Önkormányzat 2021-2030-as Gazdasági Programjában kijelölésre kerültek a gazdasági életet jelentősen meghatározó fejlesztési elképzelések, melyek köre a ciklus során esetleg módosulhat a pályázati források rendelkezésre állásának és egyéb váratlan körülmények bekövetkezésének függvényében.

Debrecen céljai

Debrecen az Európai Unió fejlett, tudásalapú, magas hozzáadott értékű gazdasággal rendelkező régiójának vezető városa, gazdasági, oktatási, közlekedési, kulturális, kereskedelmi és egészségügyi központja legyen.

I. Gazdaságfejlesztés:

Debrecen gazdaságfejlesztésének középpontjában az innovatív, magas hozzáadott értékű iparágak további fejlesztése áll. A cél az, hogy 2021 és 2030 között 20 000 új munkahely jöjjön létre Debrecenben, a városba érkező beruházások révén pedig a városban működő cégek árbevétele 50%-kal növekedjen (a 2020-as kb. 2 000 milliárd forintról 3 000 milliárd forintra).

1) Befektetésösztönzés

A fejlesztések megalapozása már elkezdődött, ennek keretében elkészül a Déli Gazdasági Övezet és az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet teljes ipari infrastruktúrája: nagykapacitású áram, gáz, csapadékvízvezető hálózat, víz- és szennyvízrendszer, nagykapacitású internet és úthálózat. Ennek eredményeként a város üzemeltetésében lévő, infrastruktúrával teljeskörűen ellátott ipari terület nagysága 1100 hektárra nő, amivel a cél az, hogy a kulcsiparágakban (járműgyártás, agrárium, elektronika, IT) az új üzleti partnerek és azok beszállítói le tudjanak telepedni.

2) Vállalkozásfejlesztés

KKV park kialakítása annak érdekében, hogy a helyi KKV-k növekedési, bővülési lehetőségei biztosítva legyenek, az innovációs képességük folyamatos fejlesztése mellett.

3) Lakhatás

Lakhatás- és bérlakás koncepció készüljön el, ami biztosítja, hogy a gazdaság bővülése miatti 20 000 új munkahely kapcsán a lakásállomány bővülése Debrecenben valósuljon meg.

II. Oktatás:

Debrecen a tudás városa. A gazdaság növekedését az oktatásnak is követnie kell, ezért Debrecen célja, hogy 2030-ig 80 ezer főre növekedjen a város oktatási-, nevelési intézményeiben tanulók száma, elsősorban a műszaki szakképzés, a mérnökképzés és az orvosképzés területén, valamint emelkedjen a középiskolába járó diákok száma is.

III. Dinamikus cívisváros:

Debrecen célja, hogy térségi integráló szerepét betöltve a régió megkerülhetetlen közlekedési centrumává váljon közúton, vasúton és a légiközlekedésen keresztül, a munkaerő mobilitása és az iparterületek megközelíthetősége érdekében.

Debrecen a légiközlekedést oly módon kívánja fejleszteni, hogy a fejlesztések révén Magyarország második legnagyobb repülőtereként hosszú távon a régió legbefolyásosabb repülőterévé váljon.

Debrecen törekszik arra, hogy a fenntartható közlekedési módok használatát még jobban elterjessze. A közlekedési kihívásokat a város peremén kialakítandó P+R parkolókkal, a kelet-nyugati irányú forgalom lebonyolítását támogató 3-as villamosvonallal, illetve a városon átmenő forgalom csökkentését keleti elkerülő úttal tervezi kezelni.

A Debrecen környéki települések fenntartható módon történő integrálása érdekében elővárosi vasúti rendszert szükséges kialakítani Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Balmazújváros, valamint Mikepércs irányába. A regionális centrum szerep erősítése érdekében további vasútforgalmi fejlesztés szükséges Debrecen és Nagyvárad között.

IV. Javuló életkörülmények:

Debrecen célja, hogy középtávon 300 000 ember otthona, és egymillió lakosságú régió szolgáltató-, egészségügyi- és kulturális központja legyen stabil, fenntartható, nemzetközi szintű szolgáltatások biztosításával.

2. A Gazdasági Program elkészítésének háttere, illeszkedés a megyei fejlesztési tervhez

A Mötv. 116. §-a alapján valamennyi helyi önkormányzatnak meg kell alkotnia gazdasági programját, amelyet a képviselő-testületnek kell elfogadnia. A jogszabály általánosságban határozza meg a gazdasági program kötelező elemeit, a szerkezetét és a tartalmát részletesen nem szabályozza. Jelen Gazdasági Program integrálja a már meglévő fejlesztési elképzeléseket, különös tekintettel Debrecen 2030-ig szóló stratégiájára, illetve az előző ciklusban elkezdődött folyamatban lévő fejlesztéseket.

A Gazdasági Program összeállításakor kiemelkedő fontosságú szempont volt az országos és megyei szintű, valamint horizontálisan más fejlesztési programokhoz történő megfelelés biztosítása, így a Gazdasági Program illeszkedik – többek között – a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió, a Hajdú-Bihar Megye Területi és Gazdaságstratégiai Fejlesztési Terve 2019, a Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiója, a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia, valamint a Debrecen Smart City Stratégiája című dokumentumok fő célkitűzéseire.

A **Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió** szerint Hajdú-Bihar megye fejlesztési irányából Debrecen érintő tételek a következők, melyek megjelennek a Gazdasági Program projektelemeiben is:

- Az oktatás színvonalának javítása a szakképzés és a felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő, valamint a közoktatás szociális dimenziójú fejlesztésével.
- A K+F+I ösztönzése a kis- és középvállalkozók bevonásával.
- A vállalati környezet fejlesztése ipari parkok létrehozásával és a meglévők továbbfejlesztésével, a klaszteresedési folyamat erősítésével, valamint az üzleti, logisztikai, közlekedési és szolgáltatási háttér fejlesztésével, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.
- Az idegenforgalom fejlesztése komplex programsomagok kialakításával, illetve a turisztikai infrastruktúra és a marketing tevékenység erősítésével.
- Az egészségipar fejlesztése Debrecenben.
- Az elővárosi kötőtpályás közösségi közlekedés fejlesztése Debrecenben.

Hajdú-Bihar Megye Területi és Gazdaságstratégiai Fejlesztési Terve 2019 (a továbbiakban: Megyei Fejlesztési Terv) az alábbi célkitűzések mentén fogalmazza meg a fejlesztéseit:

- a versenyképesség tovább erősítése, innovatív, hálózatosodásra épülő gazdaságfejlesztés,
- decentralizált gazdasági potenciál erősítése,
- klímaadaptáció erősítése a megyében,
- fenntartható, élhető települések és közösségek.

A Gazdasági Program reflektálva a fenti törekvésekre, a projektek meghatározásakor illeszkedik a Megyei Fejlesztési Tervben meghatározott célkitűzésekhez. A Megyei Fejlesztési Tervben - Hajdú-Bihar megye lehetőségeire alapozott célok elérése érdekében - a legfontosabb irányzatok: a szállítmányozási, logisztikai hálózatosodásban való aktív részvétel javítása; a digitális terek fejlesztése, hálózatosodás; a K+F+I potenciál erősítése, kreatív és versenyképes tudásrégió kialakítása; a kis- és középvállalkozások támogatása, innovációs hajlandóságuk és képességük erősítése; valamint a kiemelt turisztikai térség fejlesztése. Debrecen Gazdasági Programja a D2030 keretében megvalósuló intézkedések során szintén ezen irányzatokat követi, konkrét intézkedések megvalósítása kapcsolódik a közlekedés fejlesztéséhez a hálózatosodás erősítése érdekében; a smart közlekedésfejlesztési és városfejlesztési intézkedések jelentős előrelépést jelentenek a digitalizációban is; továbbá mind az oktatásfejlesztés, mind a KKV-k fejlesztése hangsúlyos elemként jelenik meg a fenti célok szolgálatában. A „zöld” intézkedések a Gazdasági Program igen hangsúlyos elemét képezik, illeszkedve ezáltal a megyei törekvésekhez a fenntarthatóság területén is.

Debrecen Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájában átfogó célként fogalmazta meg a város földrajzi elhelyezkedésére, jól mobilizálható és megújulni képes természeti, gazdasági és humán erőforrásaira támaszkodó, szolgáltatásai révén a határon is túlnyúló befolyással rendelkező regionális központ és tudáscentrum, valamint magyarországi és nemzetközi szinten is versenyképes, az értékek megőrzésével és fenntartható használatával az itt élők számára a minőségi élet feltételeit hosszú

ideig biztosító innovatív gazdaság kialakítását. Ezekkel a célokkal harmonizál Debrecen Gazdasági Programja.

Debrecen Megyei Jogú Város Településfejlesztési Kon koncepciójának célkitűzései – mint ahogyan ezzel párhuzamban a Gazdasági Program is – egyaránt érintik a környezet, a társadalom és a gazdaság területét az alábbiak szerint:

- országos – és egyúttal határon is átnyúló makroregionális központi – szerepkör megerősítése,
- gazdasági növekedés: versenyképes, innovatív gazdasági szektor és tudáscentrum kialakítása, mely a város fenntartható fejlesztését és működését hosszú távra megalapozza,
- népességszám növelése, aktív, gondoskodó közösség,
- magas életminőséget biztosító szolgáltatások és értékörző, fenntartható városi környezet kialakítása.

A 2014-2050-es időszakra kiterjedő **Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia** alapvető céljának tekinti, hogy a közlekedési infrastruktúra a gazdasági folyamatok hatékony kiszolgálásával a lehető legnagyobb mértékben segítse elő Magyarország versenyképességének növelését. A stratégia célja a gazdaság és a jólét mobilitási feltételeinek biztosítása. A nagyvárosok környékén jelentkező szuburbanizációs folyamatokkal együtt járó úgynevezett ingázó forgalom különösen megterheli az adott térség/város infrastruktúra hálózatát, ez érinti Debrecen és vonzáskörzetét is. A stratégia célrendszere társadalmi, illetve fő közlekedési célokat fogalmaz meg, úgymint társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása, vagy a szállítási szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése, amely a Gazdasági Programban is megjelenő, hangsúlyos elem.

Debrecen Smart City Stratégiája célként tűzte ki a városi jólét és életminőség javítását, fenntartható város kialakítását a Smart City koncepció segítségével az intelligens közlekedés, a fenntartható energetika és a digitális Debrecen intézkedésein keresztül. Ezen intézkedések programjai megjelennek a Gazdasági Programban, így az illeszkedés biztosítottnak tekinthető.

3. Helyzetértékelés

3.1. Demográfia

Debrecen lakosságának száma 2018-ban 202 402 fő volt, amely a megye lakosságának 37%-át tette ki. Jelenleg a lakosság számának lassú csökkenése figyelhető meg, amely a lakosság előregedésének (természetes fogyás) és a feltehetően egzisztenciális okokból történő elvándorlásnak tulajdonítható. A megyeszékhely közvetlen közelében elhelyezkedő települések és járások lakónépességi statisztikáit vizsgálva nagyfokú szuburbanizáció nem állapítható meg, ugyanis a Hajdúhadházi járást, Hajdúsámsont és Mikepércset leszámítva mindenhol nagyobb mértékű lakónépesség csökkenés figyelhető meg.

Különösen az utóbbi években lett jelentős a szelektív elvándorlás, amely elsősorban a fiatalokat és szakképzett rétegeket érinti. Debrecenben a nyilvántartott álláskereső nők száma (2020. szeptemberében 4 555 fő) tendenciózusan magasabb, mint a férfiaké (3 822 fő). A nemek közötti különbség egyre inkább fokozódik. Jelenleg mintegy 20%-kal több a női álláskereső (országos szinten 10%), mint a férfi, míg 2010-ben ez a különbség csupán 4% körüli volt az országos átlaghoz viszonyítva. Megállapítható, hogy Debrecenben a foglalkoztatásban eltérő mértékben tudnak részt venni a nők és a férfiak, míg országos szinten viszonylag kiegyenlítettnek tekinthető a helyzet, minimális eltéréssel a férfiak javára.

Javulnak a lakosság képzettségi mutatói, csökken a maximum 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya. A nyilvántartott álláskereső iskola végzettségét tekintve Debrecenben a megyei és a regionális viszonyokhoz képest alacsonyabb a 8 általánost sem, illetve a csak 8 általánost végzettek aránya. A munkapiaci trendek egyértelműen pozitívan alakulnak, mivel mind a foglalkoztatottak száma, mind a foglalkoztatottak aránya nőtt a vizsgált időszak alatt. Bár a munkanélküliségi ráta megyei szinten magasabb, mint az országos, de csökkenő pályán mozog az érték. A foglalkoztatottak 90-95%-a teljes munkaidős, a részmunkaidő aránya 5-10% (ez területi és ágazati szinten is igaz). Országos viszonylatban is alacsonyak az átlag-keresetek, ami miatt jelentős a munkavállalási célból ingázók száma. Az egy főre jutó nettó jövedelem (235 ezer Ft) növekszik, az országosnál (és a fővárosi és nyugat-magyarországi jövedelmekhez képest) magasabb ütemben.

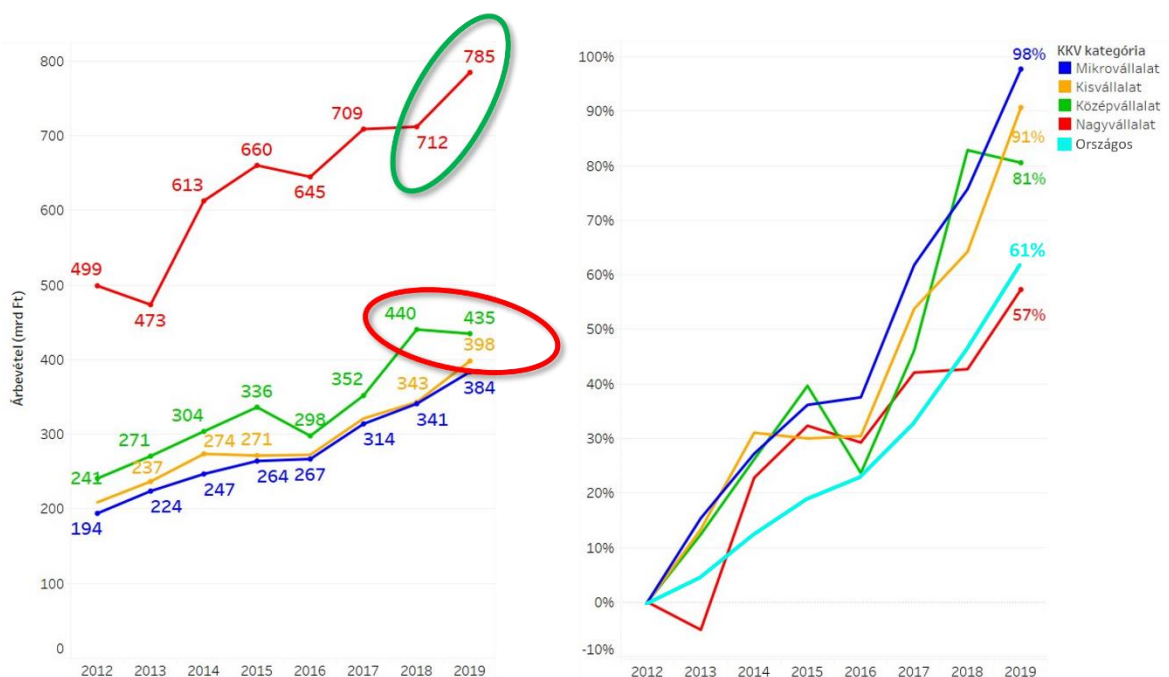
3.2. Gazdaság

A debreceni székhelyű gazdasági társaságok száma évek óta 10 ezer körüli, amelyek 92%-a mikrovállalat. A KKV szektor adja a cégek 8%-át, de a foglalkoztatottak 45%-a, az árbevétel 42%-a és a megtermelt jövedelem 36%-a köthető hozzájuk.

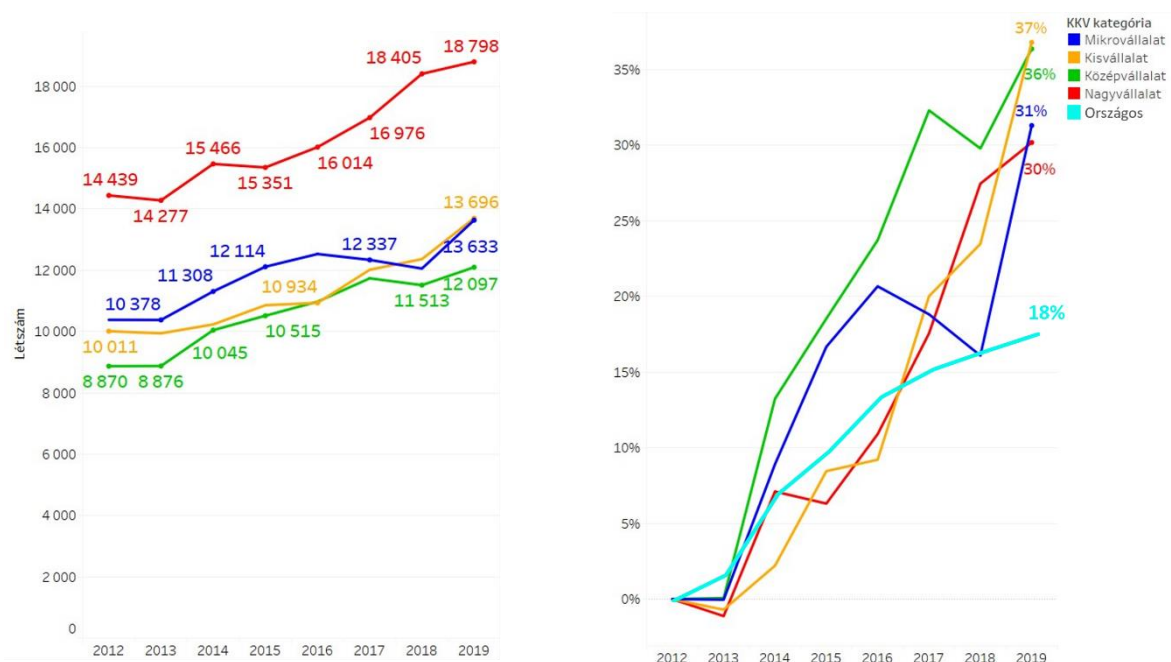
Méret kategória	Működő cégek száma	Árbevétel (mrd Ft)	Létszám (fő)	Export árbevétel (mrd Ft)	Hozzáadott érték (mrd Ft)
Mikrovállalat	10 187 (92%)	384 (19%)	13 633 (23%)	2 (0%)	112 (18%)
Kisvállalat	684 (7%)	398 (20%)	13 696 (24%)	16 (3%)	112 (18%)
Középvállalat	123 (1%)	435 (22%)	12 097 (21%)	87 (15%)	110 (18%)
Nagyvállalat	26 (0%)	785 (39%)	18 798 (34%)	463 (82%)	288 (46%)
Összesen	11 020 (100%)	2 001 (100%)	58 224 (100%)	567 (100%)	621 (100%)

Az összes cég árbevétele 2 001 milliárd forintot tett ki 2019-ben, ami Hajdú-Bihar megye árbevétel tömegének közel 60%-át jelenti. A városi cégek árbevétele az országos átlagot jelentősen meghaladó mértékben növekedett 2012-höz viszonyítva (lásd alábbi ábra), hiszen a megyeszékhely fejlődésének mértéke (75%) lényegesen felülmúlja az országos növekedés 61%-os mértékét a 2012-es bázisához viszonyítva, amely éves átlagos növekedés (a továbbiakban: CAGR) Debrecenben 8%-os, míg országos szinten átlagosan 7%-os növekedésnek felel meg. Bizakodásra ad okot, hogy a kisvállalatok 91%-kal, míg a középvállalatok 81%-kal nagyobb árbevételt realizáltak 2019-ben, mint a 2012-es évben.

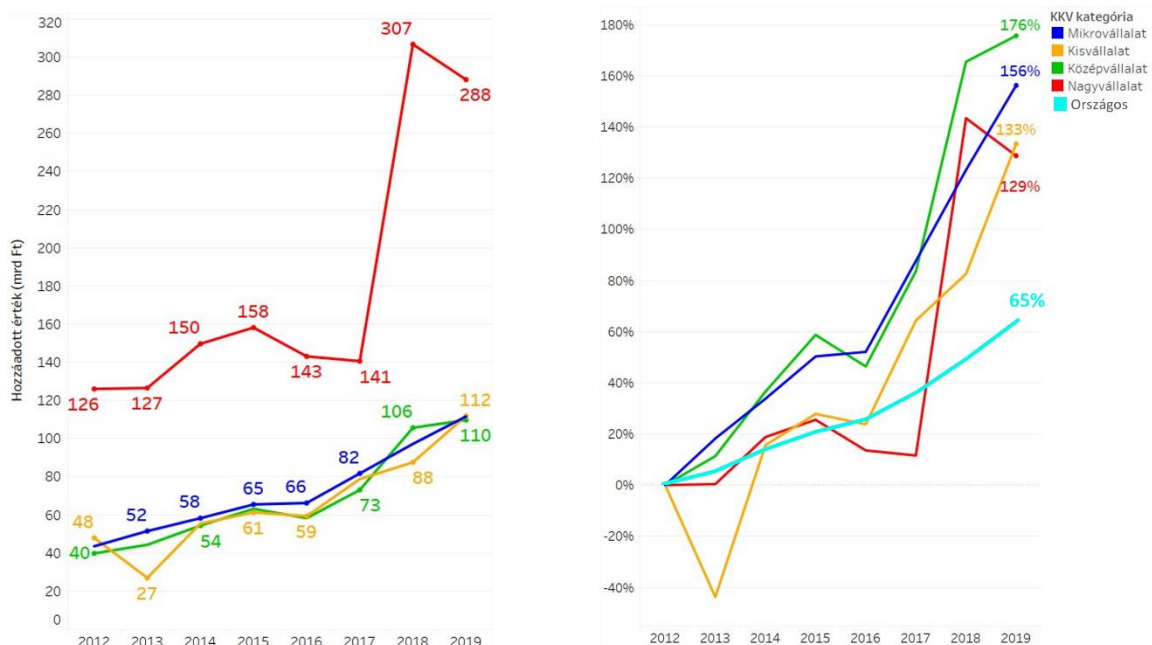
Megjegyzendő, hogy a 2019-es évben a középvállalatok árbevétel tömegének csökkenése nem amiatt történt, mert visszaesett volna a teljesítményük, hanem több olyan vállalkozás is volt, amelyik növekedése miatt átkerült a nagyvállalati kategóriába, emiatt a bevételük már nem a zölddel jelzett középvállalati kategóriát erősíti, hanem a nagyvállalatokat. Ezeket a változásokat jelölik az alábbi ábra bekarikázott részei.

A gazdasági társaságok által foglalkoztatottak száma szintén igazodik az árbevétel-növekedés trendjéhez. A debreceni gazdasági társaságok által foglalkoztatottak létszámnövekedése (33%) meghaladja az országos 18%-os értéket. Jelenleg az alkalmazotti létszám 58 000 fő körül van a vizsgált vállalkozásoknál. A CAGR városi szinten 4%-os értéke meghaladja az országos 3%-os értéket. A foglalkoztatás átalakulását jelzi a mikrovállalkozások felől a KKV és nagyvállalati szektor felé áramló munkavállalók száma.

A vállalatok által képzett jövedelem mérésére szolgál a vállalati mérlegekből kalkulálható hozzáadott érték (a továbbiakban: HÉ) mutató. Ez a pénzösszeg mutatja meg azt, hogy a vállalat gazdasági tevékenységének végzése során mekkora jövedelmet termelt, mekkora az a hozzáadott érték, amit az adott fázisban adtak hozzá a korábbi termelési folyamatokhoz (kvázi helyi GDP-ként értelmezhetjük). A vizsgált debreceni társaságok 2019-ben 621 milliárd Ft HÉ-t állítottak elő. A debreceni jövedelemtermelés összességében 141%-kal nagyobb 2019-ben, mint 2012-ben volt, míg az országos átlagnövekedés 65% volt. Ez abból fakad, hogy míg az országos nominális GDP éves szinten átlagosan 7%-kal növekszik, addig Debrecenben az éves növekedés mértéke 13%. Az ábráról jól kivehető, hogy egy nagyvállalat egyszeri kiugró értéke jelentősen megmozgathatja az egész város adatait, jelen esetben a TEVA kiemelkedően jó 2018-as éve a nagyvállalatok mutatójában okozott drasztikus változást. Ettől függetlenül a KKV szektor növekedése stabilan az országos érték felett van.

A debreceni székhelyű vállalkozások 2019-es árbevételének 49%-át 3 ágazat adja: a kereskedelem (555 milliárd Ft), a gyógyszeripar (221 milliárd Ft) és az egyéb szolgáltatások (201 milliárd Ft), a hozzáadott érték tekintetében a gyógyszeripar a kiemelkedő. 155 milliárd Ft-tal a helyi vállalkozások hozzáadott értékének 25%-át állítja elő ez az ágazat, amelyet az egyéb szolgáltatások (98 milliárd Ft) és a kereskedelem (78 milliárd Ft) követnek. Kizárólag a termelő iparágakat vizsgálva a gyógyszeripar jövedelem termelését

a gépipar (42 milliárd Ft) és az elektronika (21 milliárd Ft) követi. A helyi gazdasági társaságok foglalkoztatotti létszáma 58 ezer fő. A szolgáltatóipar a legnagyobb foglalkoztató (23%), melyet a kereskedelem követ közel 11 ezer fővel, harmadik helyen a gépipar áll. A 15 legnagyobb debreceni székhelyű vállalkozás az árbevétel 38%-át adja, míg a foglalkoztatottak közel ötödét (17%-át) tudhatja magáénak.

Debrecenben 12 284 egyéni vállalkozó tevékenykedett a 2020-as beszámolók alapján. Ezen vállalkozások több, mint 50%-a az egyéb szolgáltatás ágazatába tartozik, melyek jellemzően fodrászat-szépségápolás, biztosítás, oktatás, mérnöki, számviteli és egyéb pénzügyi tevékenységet folytatnak. Jelentősebb arányban vannak jelen egyéni vállalkozók (több mint 500 fő ágazatonként) még a kiskereskedelem, egyéb egészségipar, építőipar, informatika-távközlés és a szállítás-logisztika iparágában.

Debrecen befektetésösztönzési tevékenységében kiemelt szerepe van a gépipar, az elektronika, az információtechnológia és az üzleti szolgáltatások (BSC) területének, ezért célszerű az ezen ágazatokban történő együttműködésekre fókuszálni. Emellett kiemelt jelentőséggel bír az ellátási láncok erősítése is a városban, amelyet az ún. Beszállítói Program tevékenységei, illetve az elemzéseken alapuló gazdaságfejlesztés segítenek elő. A Beszállítói Program célja, hogy a debreceni kis- és középvállalkozások minél nagyobb arányban vegyenek részt a magasabb hozzáadott értékű termékek fejlesztésében, gyártásában. További törekvés, hogy az itt működő és „érkező” nagyvállalatok beszállítói között egyre több, főleg debreceni, lehetőleg magyar tulajdonú kis- és középvállalkozás tevékenykedjen. A KKV-knak beszállítói múlttal és megfelelő piaci, gazdasági pozícióval is rendelkezniük kell ahhoz, hogy részt vehessenek a beszállítói projektekben.

3.3. Intézményhálózat

Szociális és gyermekjóléti intézményrendszer

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások kötelező feladatként jelennek meg az önkormányzati gondoskodásban. A szolgáltatások az Önkormányzat saját intézményhálózatán keresztül érhetők el 4 saját fenntartású intézményben, illetve egyes ellátásokban 6 civil szervezet is részt vállal ellátási szerződés által, valamint az egyházi fenntartású intézmények is jelentős szerepet kapnak.

- **Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja** (Debrecen, Thomas Mann utca 2/A.) alapvető feladatai a lakosság igényeihez, jogszabályokhoz és a változó társadalmi viszonyokhoz alkalmazkodva a szükségletekhez igazodó sokszínű, változatos szolgáltatásokkal bővültek. Az intézmény közös igazgatású önálló szervezeti egységeként Család- és Gyermekjóléti Központ, valamint Család- és Gyermekjóléti Szolgálat működik. A Család- és Gyermekjóléti Központ ellátási területe a Debreceni járás (Debrecen és Hajdúsámson), a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat tevékenységét Debrecen közigazgatási területén látja el.
- **Debrecen Megyei Jogú Város Gyermekvédelmi Intézménye** (Debrecen, Böszörményi út 68.) a székhelyén gyermekek átmeneti otthonát és családok átmeneti otthonát, telephelyén a Debrecen, Mester u. 30. szám alatt családok átmeneti otthonát működtet, szervezi az általános iskolás gyermekek szünidei napközbeni felügyeletét. A családok átmeneti otthona és a gyermekek átmeneti otthona ellátási területe a város egész területére terjed ki. A Böszörményi úton található Családok Átmeneti Otthona 5 lakásból áll és 34 fő befogadására képes.
- **Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye** (Debrecen, Varga utca 23.) gyermekjóléti szolgáltatásokat nyújt, amelynek keretében bölcsődei ellátást, napközbeni gyermekfelügyeletet a szülő, törvényes képviselő otthonában, valamint az alapellátáson túl hosszított nyitvatartást, és a bölcsődék nyitvatartási ideje alatt időszakos gyermekfelügyeletet lát el, számukra gyermekétkeztetési szolgáltatást is biztosít. A 12 tagintézmény 1 164 férőhellyel rendelkezik, kihasználtságuk maximális.
- **Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat** (Debrecen, Pallagi út 9.; a továbbiakban: VSzSz) szociális alapszolgáltatást és szakosított ellátást biztosít. Az *alapszolgáltatás* keretében étkeztetést, házi segítségnyújtást, nappali ellátást (idős, demens idős és fogyatékos személyek nappali ellátása), az egészségügyi szolgáltatás keretén belül otthoni szakápolást nyújt.

Nyolc gondozó szolgálaton keresztül van lehetőség az idős, beteg személyek testi és lelki egészségének, képességének megőrzésére, a szociális körülményeik javítására, aktivitásuk, önálló életvitelük, társas kapcsolataik megtartására. A kiskorú és nagykorú fogyatékos személyek nappali ellátásban és fejlesztő foglalkoztatásban is részesülnek. Az étkeztetést, házi segítségnyújtást és az idős vagy idős demens személyek nappali ellátását több mint 700 fő veszi igénybe, három telephelyen összesen 100 fogyatékos ellátottról gondoskodik az intézmény.

A VSzSz működteti az önkormányzati fenntartású *szakosított ellátást* nyújtó intézményeket is. A bentlakásos intézmények a Debrecen, Pallagi út 9. és a Szávay Gyula u. 55/F. szám alatt találhatók. A Pallagi úti idősotthon 275 férőhelyes (ebből 50 férőhelyen demens személyek ellátása történik), a gondozóház 50 fő átmeneti elhelyezését biztosítja. A Szávay Gyula utcai telephelyen 32 idős személyről gondoskodnak.

• **Ellátási szerződések**

A szociális és gyermekjóléti szolgáltatások nyújtásában szerepet vállal a civil szektor és az egyházi fenntartású intézményrendszer is, melyek kiegészítik az önkormányzati intézményekben nyújtott szolgáltatásokat.

A hajléktalan személyek ellátását a *ReFoMix Nonprofit Közhasznú Kft.* biztosítja, számukra sokrétű segítséget nyújt: nappali ellátást, éjjeli menedékhelyet, átmeneti szállást, családok átmeneti otthonát, az igények alakulásától függően időszakos férőhelyeket.

A családsegítés és gyermekjóléti szolgálat önkormányzati intézményi keretek közötti tevékenységét két civil szervezet – a *Héra Egyesület* és a *Forrás Lelki Segítők Egyesülete* – egészíti ki.

A *Debrecen-Nagytemplomi Református Egyházközség Immanuel Otthona és Fejlesztő Nevelés-oktatást végző Iskolája* köznevelési és egészségügyi feladatot is ellátó nappali szociális intézmény, mely elsősorban halmozott fogyatékkal élő gyermekek és fiatalok komplex ellátását végzi.

A *Lelkierő Fiatalon a Fiatalokért Egyesület* a Debrecen város közigazgatási területén élő 18-35 év közötti fiatalok részére szenvedélybetegek, illetve pszichiátriai betegek közösségi ellátását, szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátását biztosítja, valamint támogató szolgálatot működtet.

A *Civis Szociális Étkezési Központ* egyházi fenntartásban népkonyha szociális alapszolgáltatást biztosít 10 000 fő ellátott számára, mely szolgáltatás városunkban jelenleg 13 helyen érhető el.

A köznevelési rendszer

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény új alapokra helyezte a közoktatás rendszerét, részben megtartva a korábbi hagyományokat, de számos ponton a 21. századi kihívásoknak megfelelően módosította az oktatás-nevelés tartalmát. Az óvodai nevelés kötelező önkormányzati feladat, míg az általános iskolai nevelés-oktatás, a középfokú nevelés-oktatás, az alapfokú művészetoktatás, valamint a kollégiumi ellátás legfőbb szereplője az állam. A szintén állami irányítás alatt álló szakképzési rendszer ettől elkülönülten, de mégis a köznevelési rendszer szerves részeként működik. Az oktatásban jelentős szereplők Debrecenben az egyházak is. Az Önkormányzat szerepe mégsem szűnt meg teljesen, mivel az állami fenntartásban lévő köznevelési intézmények működését biztosító ingatlanok jó része az Önkormányzat tulajdonában áll, melynek révén véleményalkotási jog illeti meg az ágazati jogszabályok által biztosított egyes kérdések tekintetében.

Városunkban jelenleg 102 debreceni székhelyű köznevelési intézmény működik, emellett más városokban működő intézményeknek is van itt telephelye vagy kihelyezett tagozata.

Az oktatási paletta igen széles kínálatot mutat:

- a 33 önkormányzati fenntartású óvoda mellett 10 nem önkormányzati fenntartású óvoda működik,
- a 23 állami fenntartású általános iskola mellett 8 egyházi, 2 alapítványi és 1 egyetemi általános iskolában tanulhatnak a diákok,
- középfokon a 4 állami tiszta profilú gimnázium mellett 3 állami művészeti szakközgimnázium, 1 állami speciális látássérült gimnázium, 1 honvédelmi szakközgimnázium, 6 egyházi középiskola, 5 alapítványi középiskola, 2 felsőoktatási középiskola és a Debreceni Szakképzési Centrum 11 tagintézménye kínál lehetőséget a továbbtanulásra,
- kollégiumi elhelyezés – különböző fenntartók által biztosítva – 12 helyen megoldott,
- művészeti nevelés 12 intézményben zajlik,
- a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátása és tanulók fejlesztésében az óvodától középiskoláig a Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat és annak Debreceni Tagintézménye, valamint 2 gyógypedagógiai intézmény, 1 fejlesztő nevelés-oktatást végző egyházi fenntartású intézmény,

továbbá az utazó gyógypedagógusok is közreműködnek, emellett pedagógiai szakmai tanácsadás 2 intézményben érhető el.

Egészségügyi alapellátás

A települési önkormányzat feladata az egészségügyi alapellátás körében a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi alapellátás, az alapellátáshoz kapcsolódó háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátás, a védőnői és az iskola-egészségügyi ellátás.

Az Önkormányzat háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi alapellátási feladatairól a területi ellátási kötelezettséggel működő 83 háziorvossal, 42 házi gyermekorvossal, 49 fogorvossal kötött feladat-ellátási szerződés útján gondoskodik. A területi védőnői, az iskola-egészségügyi ellátás, valamint háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi ügyeleti ellátás feladatainak végzésére a Debreceni Egyetemmel kötött feladatátadási szerződést az Önkormányzat.

Kultúra

A város kulturális intézményrendszerének hatóköre túlmutat Debrecen közigazgatási határain, tekintve, hogy a kulturális szolgáltatások egy része kiterjed a megyére, illetve a régióra. Az európai, illetve az interkontinentális kulturális kapcsolatokat erősíti Debrecen testvérvárosi hálózata, amely elsősorban az egyes intézmények szoros és rendszeres együttműködésében nyilvánul meg.

Debrecen kulturális intézményrendszere jól strukturált, így teljeskörűen biztosítani tudja az állam által kötelezővé tett és a helyi igényekkel összhangban álló önként vállalt kulturális szolgáltatásokat, különösen a nyilvános könyvtári ellátást, a filmszínház, az előadó-művészeti szervezetek támogatását, a kulturális örökség helyi védelmét és a lokális közművelődési tevékenység támogatását. A város kulturális életének nagyvárosi jellege mellett erős az egyházi kultúra jelenléte és a népi hagyományok ápolása.

A társadalmi és gazdasági változások olyan kihívásokat állítanak a kulturális szolgáltatatórendszer elé, amelyekre a következő fejlesztési időszakban releváns válaszokat kell adni:

- innovatív megoldásokkal, rugalmasan alkalmazkodni kell Debrecen gazdasági és urbanisztikai változásaihoz,
- alkalmazkodni szükséges az információs társadalom elvárásaihoz, aktívan részt kell vállalni a digitalizációs fejlesztésekben,
- erősíteni kell az innovációt és a kulturális kreatív ipar jelenlétét, részt kell venni a tudásalapú gazdaságfejlesztésben,
- a forprofit kulturális szolgáltatásokat bővíteni szükséges, a kultúrafinanszírozás zárt, közpénzekre épülő rendszerét át kell alakítani,
- csökkenteni kell a humánerőforrás-hiányt, illetve munkaerő fluktuációt.

Sport

A debreceni sportélet alapját a kiváló sportlétesítmény-ellátottság biztosítja. Mind az élsport, mind az utánpótlás-nevelés számára elegendő létesítmény áll rendelkezésre. Jelentősen bővült a szabadidősportot kiszolgáló szabadtéri sportpályák, műfüves pályák, kondiparkok száma is.

A köznevelési intézmények szinte kivétel nélkül rendelkeznek tornateremmel, sportudvarral, valamint öt intézményben tanuszoda is van.

Debrecen város sportéletében kulcsszerepe van a létesítmény-üzemeltető, rendezvényszervező, illetve élsport és utánpótlás szakosztályokat működtető Debreceni Sportcentrum Közhasznú Nonprofit Kft.-nek. Az Önkormányzat tulajdonában álló gazdasági társaság üzemelteti a város kiemelt sportlétesítményeit a Nagyerdei Labdarúgó Stadion és a Hódos Imre Rendezvénycsarnok kivételével. A Kft. keretein belül folyik az egyéni élversenyzők versenyeztetése, működik a 12 szakosztályt magában foglaló minőségi utánpótlás-nevelő központ.

Az Önkormányzat több élcsapatot üzemeltető szervezetben tulajdonos, illetve részt vesz a működés finanszírozásában.

Debrecen az elmúlt két évtizedben 33 világversenyt rendezett, számos felnőtt-, utánpótlás országos bajnokság, illetve szabadidős rendezvény mellett.

A város sportéletében kiemelt jelentősége van a Debreceni Egyetemnek, amely több sportágban is a legmagasabb osztályban szereplő csapatot üzemelteti, illetve az utánpótlás-nevelés és a szabadidősport területén is aktívan jelen van.

Az előttünk álló fejlesztési ciklusban az alábbi kihívásoknak kell megfelelni:

- elsősorban a szabadidősport területének fragmentálódása miatt növelni kell a szabadon igénybe vehető sportlétesítmények számát,

- szükséges a helyi, nem önkormányzati források nagyobb arányú bevonása a sport finanszírozásába,
- nagyobb figyelmet kell fordítani a társasági adó (TAO) által nem támogatott sportágak működtetésére és fejlesztésére,
- erősíteni kell a minőségi sportszolgáltatások és turizmus kapcsolatát.

3.4. Infrastruktúra

Parkfenntartás

A gondozott bel-, és külterületi zöldfelület mintegy 5 millió m²-t foglal magába. A zöldterületek fenntartásának nagy részét a gyepfelületek kaszálási munkái teszik ki, de emellett számottevő a parki virágágyások, cserje-, és talajtakaró felületek kezelése, fenntartása, fasorok gallyazási és növényvédelmi feladatainak ellátása, a parki virágágyások, cserje- és talajtakaró felületek kezelése, fenntartása is. Ütemezetten zajlik a több mint 40 000 db köztéri utcafasori és 12 000 parki fa alkotta fasorok gallyazási és növényvédelmi feladatainak ellátása, valamint fasor-rekonstrukciós munkálatok elvégzése egyrészt az elöregedés, másrészt a fák által okozott károk rendezése miatt.

Településtisztaság

A városi közterületek növelése, rehabilitációja, felújítása mellett városüzemeltetési alapfeladat a települési környezet tisztaságának fenntartása. A városnak az elkövetkező években lehetősége lesz a költségvetési forrásokat a technológiai optimumhoz közelíteni, ezzel a város által fenntartott közterületek általános színvonalát javítani. A cél elérése érdekében a város által végzett feladatok intenzitásának növelésén túl társadalmi szemléletformálás, a közterületet használók magatartásának, szigorú ellenőrzése és adott esetben szankcionálása szükséges.

Játszótér fenntartás, fejlesztés

Az Önkormányzat Debrecen város közigazgatási területén mintegy 120 db játszótér fenntartását és karbantartását, megújítását végzi, illetve folyamatosan újakat épít. A város az ifjúság és a felnőtt lakosság köztéri sportolási lehetőségeit biztosító sportpályákat, kondiparkokat, kutya-futtatókat és kutya-foglalkoztató parkot is létrehozott, illetve ezeket folyamatosan felújítja.

Közfoglalkoztatás

Közfoglalkoztatás keretein belül az Önkormányzat tulajdonában lévő DEKERT Nonprofit Kft.-nél dolgoznak aktív keresőképes munkavállalók. Az állomány többsége közterületi munkákat végez, kisebb szakirányú csoportok egyéb munkálatokat látnak el. Feladatuk közé tartoznak egyes speciális szakértelmet igénylő munkák, mint például gallyazási, fakivágási, padjavítási, növénytelepítési beavatkozások elvégzése. Debrecen közterületein vegetációs időszakban évente mintegy 200 hektárnyi gyepfelületet kaszálnak le a közfoglalkoztatott munkavállalók. A Kft. az egyre bővülő és mennyiségében is növekvő szakfeladatok megoldására kisebb léptékben, de évről évre egyre több fejlesztést tervez, mely gépbeszerzést, valamint állomány és telephelybővülést jelent. A virágkertészet üzemeltetését is a DEKERT Nonprofit Kft. látja el. Hangsúlyosabb szakfeladataik közé tartozik többek között a parlagfűirtási feladatok végrehajtása, buszmegálló fejlesztés keretein belül egynyári-, évelő, és talajtakaró ágyások kialakítása, mobil zöldfalak telepítése, padok felújítása, járdalap burkolatok készítése, egynyári és évelő virágok termesztése, városi kiültetésekben való részvétel, szociális tűzifa osztása.

Közművesítés

- **Vízellátás**
Debrecenben a közütemi vízcsőhálózat hossza mintegy 800 km. A közütemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások száma kb. 96%.
- **Szennyvízcsatornázás**
A közütemi szennyvízcsatorna hálózat hossza megközelítőleg 620 km. Debrecen szennyvízelvezető hálózata részben egyesített, részben elválasztott rendszerben (külön szennyvízcsatorna és külön csapadékcatorna) épült ki. A 2005–2011 között megvalósuló ISPA projekt keretében agglomerációs települések kerültek becsatolásra a debreceni víziközmű hálózatba, illetve Debrecen nem csatornázott területein csatornaépítési beruházások valósultak

meg, az egyesített rendszerű csatornák egy része szétválasztásra került, valamint egyes csatornaszakaszok rekonstrukciója is megtörtént.

A településen az utóbbi időkben létesült szennyvízelvezető hálózat már elválasztott rendszerben épült ki.

A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésére irányuló kötelező közszolgáltatás ellátására az Önkormányzattal kötött közszolgáltatási szerződés alapján jelenleg a TRANZIT-1 Kft. és TURMIX Bt. alkotta konzorcium jogosult, amelynek vezetője a TRANZIT-1 Kft.

A városban 68 db hálózati (körzeti) szennyvízátemelő és 154 db kisebb közterületi, valamint magánterületen lévő házi szennyvízátemelő található. A szennyvízátemelők működése automatikus módon történik az átemelő műtárgy telítettsége által vezérelve. A körzeti szennyvízátemelők távfelügyeleti rendszerrel ellenőrzöttek, távbejelzettek, telemechanikus működtethetőségük biztosított.

- **Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés**

A csapadékvíz elvezetése részben az egyesített rendszerű csatornahálózaton (üzemeltetője a Debreceni Vízmű Zrt.), részben az elválasztott rendszerben megépített csapadékvíz-elvezető hálózaton (üzemeltetője az Önkormányzat) keresztül történik. A mintegy 190 km hosszú csatornahálózat elsősorban a város belső területeinek vízelvezetését szolgálja, ugyanakkor az utóbbi időkben egyre nagyobb figyelmet kaptak a külső területek is. A városban 12 db csapadékvíz átemelő található.

A fejlesztések ellenére a város egyes részein – különösen a hirtelen érkező záporok időszakában – jelentős problémát jelent a csapadékvíz elvezetése, valamint általában a csapadékvíz elhelyezése. A mértékadó záporok idején a Tócsa-csatorna és a Kondoros csatorna – a belterületről összegyűlekező csapadékvizek miatt – túlterhelt. A befogadók mellett a meglévő csatornahálózat is helyenként túlterhelt csapadékvízzel.

- **Gázellátás**

A város gázellátására két gázátadó állomás létesült, ahol az FGSZ Zrt. nagynyomású szállítóvezetékén érkező földgáz elosztóhálózati átadása megtörténik. Az I. számú gázátadó állomás a 4. sz. főközlekedési út mellett üzemel, kapacitása 100 000 Nm³/h. A II. számú gázátadó állomás a település északi részén, Józsa térségében létesült, kapacitása 50 000 Nm³/h.

- **Villamosenergia-ellátás, energiatermelés**

Debrecen területén több kapcsolt hő- és villamosenergia-termelő létesítmény található. Az energiatermelés leglényegesebb területe a vasútállomástól délre, a Mikepércsi út mellett van, ahol három energiatermelő létesítmény kapott helyet.

- **Nagyfeszültségű hálózat**

Debrecen elektromos hálózata az országos átviteli hálózatra a MVM Zrt. tulajdonában és üzemeltetésében lévő átviteli hálózati alállomáson keresztül csatlakozik. A magyar villamosenergia-átviteli hálózat Debrecen alállomásának szabadtéri kapcsolóberendezése két nagyfeszültségű távvezeték fogadására lett kialakítva, amely a kapcsolatot két Sajószöged irányú 220 kV-on üzemelő távvezetékkel biztosítja (Sajószöged I., Sajószöged II.).

- **Közvilágítás**

A közvilágítási hálózat beépített teljesítménye Debrecenben mintegy 2000 kW, a közvilágításhoz köthető villamosenergia-felhasználás 8000 MWh/év nagyságrendet képvisel. A városban összesen 24 177 db lámpatest üzemel, amelyből 944 db LED fényforrással szerelt. Az Önkormányzat tervei között szerepel a közvilágítás fejlesztése korszerű, energiatakarékos berendezések alkalmazásával, tekintettel a fényszennyezés csökkentésére is.

3.5. Eddigi fejlesztések

A 2014-2020-as Európai Unió programozási időszakban a megyei jogú városok elsődlegesen a **Terület- és Településfejlesztési Operatív Program** (a továbbiakban: TOP) finanszírozásával megvalósuló fejlesztésekhez készítettek gazdaságfejlesztést és településfejlesztést egyaránt magában foglaló megyei jogú városi integrált területi programokat a TOP tartalmi és forrás keretei között. „Debrecen Integrált Területi Programja 2014-2020” dokumentumban foglalt fejlesztési elképzelések megvalósítására a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében megvalósuló integrált területi programok

jóváhagyásáról szóló 1612/2016. (XI. 8.) Korm. határozat alapján 43,32 milliárd Ft áll rendelkezésre TOP forrásból. Az Önkormányzat a TOP-6 Fenntartható városfejlesztés prioritáson közel 100 támogatott projekttel rendelkezik.

- **TOP-6.1 Gazdaságfejlesztés**

Az intézkedés célja a város gazdaságának fejlesztését segítő projektek megvalósítása. Ennek kertében valósult meg a Déli Gazdasági Övezet út- és közműfejlesztése, javult és biztonságosabb lett számos iparterület megközelíthetősége (Köntösgátsor, az Innovációs iparterület, az Egyetemi Innovációs Park). Elkészült a fedett piac a Tócsokertben, illetve egyházakhoz kötődő kisebb volumenű turisztikai fejlesztések is megvalósultak, emellett további iparterületek elérhetőségét segítő útfejlesztések, illetve kerékpárút építés is megvalósul még.

- **TOP-6.2 Családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése**

A projektek megvalósítása révén biztonságos, gazdaságosan fenntartható, a mai kor követelményeinek megfelelő bölcsődék és óvodák (17 intézmény) jöttek, illetve jönnek létre, újulnak meg, melyek modern helyszínt biztosítanak a gyermekek neveléséhez, oktatásához. További cél a kapacitások növelése a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra való visszatérésének elősegítése érdekében.

- **TOP-6.3 Gazdaság-élénkítő és népesség-megtartó városfejlesztés**

Az idetartozó fejlesztések egyik nagy csoportját a Debrecen 9 városrészét érintő Zöld Város Program jelenti, amely a zöldterületek, parkok, játszóterek, sportpályák korszerűsítését, építését célozza meg. Ilyen jelentős lakótelepi fejlesztés az 1970-es évek óta nem volt a városban. Mindezt kiegészítik azok az Önkormányzat költségvetéséből finanszírozott önerős beruházások, melyek keretében lakótelepi lépcsőket, járdákat, parkolókat újítunk fel. A Zöld Város Program keretében már befejeződött a Vénkert, a Dobozi lakótelep, a Libakert és a Sestakert megújítása, illetve a Belvároshoz tartozó zöldfelületek egy jelentős része is megújult.

A beruházások másik nagy csoportját a városi környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések jelentik, amelyek keretében csapadékvíz-elvezetést célzó támogatott fejlesztések valósulnak meg. Ezek legjelentősebb célterülete a városban a Nagysándor-telep, a Keleti városrész és a Tarján utca volt az elmúlt időszakban, tekintettel arra, hogy a lakóterületen csapadékos időben felgyülemelő csapadékvizek kezelése fokozott problémát jelent.

- **TOP-6.4 Fenntartható városi közlekedésfejlesztés**

Az Új Főnix Terv közlekedési koncepciójában összesen 53 csomópont átalakítását vállalta az Önkormányzat annak érdekében, hogy az utóbbi években jelentősen megnőtt autóforgalom mellett élhető maradjon Debrecen. A koncepció egyik leghangúlyosabb eleme a belvárosi forgalom átszervezése, vagyis a Széchenyi, a Kossuth és a Faraktár utcáknak a Nyugati utcától a Hajnal utca felé, valamint a Szent Anna és a Miklós utcáknak az Attila tértől az Erzsébet utca felé való egyirányúsítása. Ennek keretében több közlekedési fejlesztés valósult már meg Debrecen északi, keleti és nyugati részén (pl. új körforgalmak épültek a Pallagi út – Nagyerdei körút csomópontjában és a Szabó Kálmán-Vécsey utcák kereszteződésében, bővült az Egyetem téri körforgalom, a Bartók Béla utcán jobbra kanyarodó sáv készült a Pesti utca felé, kerékpárút épült a TEVA-ig), illetve további beruházások vannak folyamatban.

- **TOP-6.5 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése**

A támogatott energetikai korszerűsítések megvalósultak a Lilla Téri Általános Iskolában, a Lehel Utcai, a Közép Utcai, a Boldogfalva és a Szivárvány Óvodában, a Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye Honvéd Utcai Tagintézményében, valamint a Jerikó utca 17. alatti intézmények épületegyüttesében, illetve a Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakgimnázium és Zeneiskola - Alapfokú Művészeti Iskolában (Zenede).

- **TOP-6.6.1 Városi köz-szolgáltatások fejlesztése**

A fejlesztések egyik nagy csoportját az egészségügyi alapellátás korszerűsítése jelenti. Debrecenben 83 háziorvosi, 42 házi gyermekorvosi és 49 fogorvosi területi ellátási kötelezettséggel működő körzetben és 62 területi védőnői körzetben érhető el az egészségügyi alapellátás. Az összesen 236 körzetből 64 egészségügyi körzet ellátásának fejlesztését valósítja meg az Önkormányzat a TOP segítségével, amelyek többsége már elkészült. A Gondoskodó Város Program keretében már befejeződött a Szabó Pál utca 61-63., a Füredi út 42., a Jánosi utca 14., a Böszörményi út 136., a Szentgyörgyfalvi út 7., a Híd

utca 14., a Víztorony utca 11., az Apafi utca 30., a Cegléd utca 6., a Bajcsy-Zsilinszky utca 32. alatti orvosi rendelőknek helyet adó épületek infrastrukturális fejlesztése, a korábban a Kishegyesi út 158. alatt működő rendelőt pedig a Pósa utca 1. alá helyeztük át, ahol gyakorlatilag egy új egészségügyi központot hoztunk létre.

A másik jelentős programcsomagot az intézkedésen belül a szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése jelenti. Az Új Főnix Terv Gondoskodó Város Programjának legfontosabb beruházásaként teljesen új épületbe költöztetett a Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja. A létesítményt – melynek alapkövét 2018. március 27-én helyezték el – a Nádor utcán, az egykori ifjúsági parkhoz tartozó területen építettük fel egy 4 187 m²-es területen, a park területétől elkülönítetten. A kétszintes, összesen 1 346 m² alapterületű központ földszintjén ügyfélforgalmat lebonyolító tanácsadói, kapcsolattartó és ügyfélfogadó irodák létesültek tágas, galériás váróval, emeletén pedig további irodákat alakítottunk ki. A jövőben a VSzSz több telephelye is megújul majd.

• **TOP-6.9 Társadalmi kohéziót célzó helyi programok**

A projektek célja egyrészt a helyi közösségek támogatása és fejlesztése, a számukra elérhető szolgáltatások és programok magasabb szintű hozzáférése, ezek által pedig a közösségek fejlesztésének elősegítése. A programok az egész várost lefedik, összesen 31 célterületen valósulnak folyamatosan jelenleg is, illetve a következő két évben. A programok másik célcsoportját a hátrányos helyzetű emberek képezik, kiemelt cél az életlehetőségeik javítása, a leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők közösségi és egyéni szintű integrációja. Fontos, hogy elérhetővé váljanak számukra a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkózást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok.

A **Modern Városok Program** keretében számos fejlesztés valósult meg, illetve van folyamatban a városban, úgymint a Debreceni Nemzetközi Iskola létrehozása, a Nagyerdei Strand fejlesztése, a színházfelújítási program, a Déli Gazdasági Övezet fejlesztése, illetve a nemzetközi repülőtér eddigi fejlesztése is.

3.6. Helyi bevételek, költségvetés

Az Önkormányzat bevételi forrásai

A Gazdasági Program a fejlesztési területek bemutatása mellett meghatározza a 2021-2030. évekre vonatkozóan a főbb bevételi forrásokat, amelyek alapjául szolgálhatnak az éves költségvetések kidolgozásához, így a programelemek megvalósításához. Az elmúlt éveket nézve a költségvetési főösszeg növekedésében kiugrás a 2019. év folyamán figyelhető meg, mely az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet kialakításához kapcsolódó működési és felhalmozási támogatásokból adódik.

Az Önkormányzat bevételi forrásait a költségvetési és finanszírozási bevételek biztosítják. A bevételek pénzügyi forrásait három nagy főcsoportba sorolhatjuk: i) saját bevételek, ii) állami források (átengedett bevételek, támogatások) és iii) külső források. A bevételek jogszabály szerinti felosztása, költségvetési kategóriák szerinti besorolása az utóbbi években alapvetően nem változott, a fenti kategóriák jól értelmezhetőek és megfelelően szemléltetik a gazdálkodás forrásoldalát.

A költségvetési bevételeket 2021. évben az alábbi főbb bevételi források képezik:

- **Közhatalmi bevételek:** ezen bevételi formába tartozik a termőföld bérbeadásából származó jövedelem utáni személyi jövedelemadó, a talajterhelési díj, a helyi adók (építményadó, iparüzési adó, idegenforgalmi adó), egyéb közhatalmi bevételek. A közhatalmi bevételek összege 17,3 milliárd Ft.
- **Felhalmozási bevételek:** beépített és beépítetlen ingatlanok, telkek értékesítéséből származó és a lakásalap bevételek 8,5 milliárd Ft összegben.
- **Működési bevételek:** e bevételi formába tartozik a szolgáltatások ellenértéke, a tulajdonosi bevételek, az ellátási díjak, Áfa bevételek – visszatérülések, egyéb működési bevételek. A működési bevételek összege 11 milliárd Ft.

- **Működési célú támogatások** (államháztartáson belülről): ezen támogatási formába tartozik az Önkormányzat működési támogatása, valamint az egyéb működési célú támogatások. Az Önkormányzat működési támogatása 2021. évben 16,2 milliárd Ft. Ezen összeg az általános működési, a köznevelési feladatok, a szociális, gyermekjóléti és gyermekétkeztetési feladatok, a kulturális feladatok, valamint működési célú költségvetési és kiegészítő támogatásokból tevődik össze.
- **Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről**, melynek összege 14 milliárd Ft.
- **Felhalmozási célú átvett pénzeszközök** közé tartozik a helyi lakástámogatási kölcsönök visszatérülése, Víziközmű Társulattal összefüggő bevételek, továbbá olyan felhalmozási célú támogatások, melyek államháztartáson kívüli szervektől érkeznek. 2021. évben ez az összeg 1,7 milliárd Ft.
- **Működési célú átvett pénzeszközök**: a pályázatokból várható, év közben megérkező támogatások sorolandók ezen bevételi kategóriába, 2021. évre tervezett bevételi előirányzata 2 millió Ft.
- **Egyéb működési célú támogatások** közé a központi költségvetési szervektől, központi kezelésű előirányzatoktól kapott és a pályázattal elnyert támogatások sorolhatók.

A Gazdaságfejlesztési „Alap”-ból valósul meg az Önkormányzat közigazgatási területén letelepedő vállalkozások, továbbá a közigazgatási területén székhellyel, telephellyel vagy fiókteleppel rendelkező vállalkozások beruházásösztönzési és munkahelyteremtési támogatása, melynek hatására a vállalkozások által befizetett helyi iparűzési adó hozzájárul a város bevételeinek növekedéséhez.

Az Önkormányzat gazdálkodását megnehezítette a pandémiás helyzet, mely által bevétel kieséssel kell számolnia az Önkormányzatnak. Az elmúlt években a helyi adóbevételek folyamatosan növekvő tendenciát mutattak, azonban ez az emelkedés az elkövetkezendő évre, évekre megszakadni látszik. Az iparűzési adót a korábbi év árbevétele alapján fizetik a vállalkozások, így a járvány által sújtott cégek idei éves árbevétel-csökkenése késleltetve, a következő év költségvetésében is megmutatkozik majd.

A költségvetési szervek az intézményfinanszírozáson felüli kiadásai fedezetéről működési bevételeikkel, valamint egyéb működési célú támogatások növelésével gondoskodnak. Célul tűzhető ki az intézmények további ösztönzése működési bevételeik és átvett pénzeszközeik további növelésére.

Az Önkormányzat pénzügyi, likviditási helyzetét az elkövetkező években is a pénzügyi egyensúly, a folyamatos likviditás biztosításának fenntartása kell, hogy jellemezze. Ehhez az állami támogatások igénybevétele, az adóztatási lehetőségek maximális kihasználása és a pályázati források teljes körű kiaknázása szükséges. Az anyagi eszközök megteremtéséhez nem elegendő az állami támogatás, a helyi adóbevételek megléte, folyamatosan nyomon kell követni a pályázati lehetőségeket is. A bevételek alakulására jellemző, hogy megnőtt az önkormányzati saját bevételek jelentősége.

Az Önkormányzatnak a Gazdasági Programban meghatározott célkitűzések megvalósításához szükséges anyagi források biztosítása érdekében az alábbiakat kell figyelembe vennie:

- Az Önkormányzat működési bevételeinek növelési lehetőségeit meg kell keresni. (Az ingatlanhasznosításból származó bevétel évről évre növekvő tendenciát mutat.)
- Át kell tekinteni a meglévő vagyontárgyakat, azok hasznosításának módjait és lehetőségeit, valamint a fenntartási, üzemeltetési költségek nagyságát. Feladat az egyes vagyontárgyak megfelelő hasznosítása, valamint értékesítése.
- Törekedni kell egy olyan helyi adórendszer megteremtésére, amely megfelel a helyi adópolitika elvárásainak, és hatékony eszköze az Önkormányzat saját forrás növelésének annak érdekében, hogy az Önkormányzatnak folyamatos és biztos bevételi forrása legyen.

Kiadási oldal

Az Önkormányzat költségvetéséből kell finanszírozni minden olyan feladatot, amelynek az ellátását az Mőtv. vagy más törvények kötelezően helyi önkormányzati hatáskörbe utalnak, illetve azt, amit az Önkormányzat önként vállal.

A helyi önkormányzatok költségvetését önkormányzati rendeletben kell szabályozni, melyben elkülönülnek egymástól a működési és felhalmozási előirányzatok. Az Önkormányzat költségvetésében működési kiadás: a személyi juttatások, a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó, a dologi kiadások, az ellátottak pénzbeli juttatásai és az egyéb működési célú kiadások. Felhalmozási kiadási előirányzatok: a beruházások, a felújítások, és az egyéb felhalmozási kiadások.

Az Önkormányzat a 2016-ban meghirdetett Új Főnix Tervben elkötelezte magát a gazdaságfejlesztés és munkahelyteremtés mellett.

A TOP keretében az Önkormányzatnak az elmúlt négy év során több mint 40 milliárd Ft támogatás lehívására nyílt módja. A támogatási összegek az Önkormányzat részére előlegként folyósításra kerültek, így azok a felhasználásig az Önkormányzat költségvetésében áthúzódó maradványként szerepelnek.

Az Interreg V-A Románia-Magyarország együttműködési program ROHU445 CBCIncubator és ROHU446 EduCultCentre projektek keretében részben uniós (10 millió EUR), részben hazai (2,5 milliárd Ft), illetve saját forrásból kerülnek megvalósításra a Latinovits Színház befejező kivitelezési munkálatai.

A város életének eddigi legnagyobb volumenű beruházása a 2018-2020 között kialakított Észak-Nyugati Gazdasági Övezet, melyből 400 ha értékesítésre került. A következő évek feladata a területhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, mely a közművek kiépítése mellett út- és vasútépítéseket is magában foglal. Ezen infrastrukturális beruházások megvalósításához a Magyar Állam eddig közel 40 milliárd Ft támogatást biztosított.

Magyarország Kormánya az 1292/2020. (VI.10.) határozatával döntött Debrecen 2030-ig szóló fejlesztési koncepciója 2020-2023. évi pénzügyi támogatásának megvalósításáról.

A Zöldterületi kiadásokra betervezett eredeti előirányzat folyamatosan emelkedik, 2017. évben 850 millió Ft, 2021. évben már 2,9 milliárd Ft került betervezésre. A 2021. évi költségvetésben a Városüzemeltetési és a Zöldterületi kiadások vonatkozásában a súlypont a zöldterületek fenntartására és a zöldterületek fejlesztésére helyeződött, emiatt várhatóan a következő években is folytatódni fog az emelkedés.

A Városüzemeltetési kiadások esetében a kötelező feladatok között a legnagyobb előirányzat igényű feladatok a következők: közvilágítás üzemeltetése, útburkolat karbantartás és járdaburkolat karbantartás, jelzőtáblák pótlása és kihelyezése, útburkolati jelek felfestése, és a hóeltakarítási munkák, míg a Zöldterületi kiadások esetében: a közhasznú zöldterületek fenntartása és köztisztasági feladatok ellátása, közterületen található fák ápolása, telepítése és fenntartása, közutak közüzemi díjai, szökőkutak és csobogók üzemeltetése.

A sportfeladatok és kiemelt sportrendezvények kiadásai között kötelező feladatként a diáksport, szakszövetségi versenyek, kiemelt sportrendezvények szervezése és támogatása, valamint a szabadidősport, a nemzetközi és utánpótlásversenyek, olimpikonok felkészülésének támogatása, önként vállalt feladatok között pedig a sportuszoda használat támogatása, Békessy Béla Sport ösztöndíj és egyéb szabadidős sport programok és sportszervezetek nem rendszeres támogatásainak fedezete biztosított az Önkormányzat költségvetésében.

A nemzetközi és hazai támogatású pályázatok kiadásai között azon pályázatok részére szükséges kiadásokat, önerőt, valamint utófinanszírozású pályázatok esetén a szükséges megelőlegezést tervezzük, melyek elsősorban működési célú kiadásokra biztosítanak fedezetet.

A Turisztikai „Alap” a turizmusfejlesztési működési célú támogatások és turizmusfejlesztési tevékenységek ellátásának fedezetét képezi. Így ez magában foglalja a már meglévő fejlesztések folytatását, befejezését, illetve a város új turisztikai attrakcióinak létrehozását, bemutatását, amelyek egyre több résztvevőt vonzanak, hírnevet szerezve a városnak, növelve annak népszerűségét.

A 2012-ben indult Kertségi Fejlesztési Program kiemelt célja a város külső területein élők életkörülményeinek javítása, a kertségek infrastrukturális ellátottságának növelése. A programban megvalósítandó fejlesztések között javarészt útépítés, útkarbantartás, a közvilágítási hálózat bővítése, járdaépítés, ivóvízhálózat fejlesztés, csapadékvíz elvezető rendszerépítés, kerékpárút fejlesztés szerepel. A Kertségi Fejlesztési Program kiadásaira tervezett eredeti előirányzat folyamatosan emelkedik. 2017. évben 2,1 milliárd Ft, 2021. évben 6,1 milliárd Ft került betervezésre. Az Új Főnix Terv és a TOP keretében a Kertségi Fejlesztési Programban is megvalósul kerékpárút-hálózatfejlesztés, bővítés, csapadékvíz elvezetés. Az infrastrukturális fejlesztéseken túl egy városrész felemelkedéséhez nagyon fontosak az emberek mindennapjait meghatározó beruházások, az ott lévő közintézmények megújulása, melyet a Gondoskodó Város Program eredményei is igazolnak.

A Vagyongazdálkodási feladatok között az önkormányzati tulajdonú ingatlanok üzemeltetésével, hasznosításával, felújításával, szabályozási tervi korlátozással érintett ingatlanok területének megszerzésével, a forgalomképes ingatlanok értékesítésének előkészítésével összefüggő kiadások

kerültek betervezésre az Önkormányzat költségvetésébe. A szabályozási tervi korlátozással érintett ingatlanok tulajdonjogának megszerzése az infrastrukturális és gazdaságélénkítő városi fejlesztési célok eléréséhez elengedhetetlenül szükségesek, ezért a Vagyongazdálkodási feladatok között kiemelt szerepet kap többek között a Déli Gazdasági Övezet területén lévő ingatlanok, valamint a Nyugati kiskörút III. ütemének nyomvonalába eső területek megszerzése.

Az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet kialakításához a költségvetés fedezetet biztosít, mely a kiemelt nemzetgazdasági beruházással nyilvánított BMW gyár építéséhez kapcsolódó területszerzések, a földcserével megvalósuló területszerzések, a telekalakítás és területelőkészítési feladatok megvalósításához nélkülözhetetlen tevékenységek és teljesítésük megvalósítása érdekében szükséges. A területszerzési feladatok várhatóan a 2021. évben teljes mértékben megvalósulnak

A Szociális kiadásokra betervezett eredeti előirányzat csökkenést mutat, de a megállapító döntések száma nem csökken, azonban az ellátásokra kifizetett összeg igen. Népjóléti kiadások esetében az ellátási szerződések és a Bursa Hungarica többszintű támogatási rendszere következtében mutatkozik minimális növekedés. Az Egészségügyi feladatoknál a támogatási szerződések összegében vannak változások, amivel az eredeti előirányzat összegében jelentős eltérés nincs.

Az Önkormányzat fenntartásában lévő költségvetési szervek intézményfinanszírozásai az elfogadott költségvetésnek megfelelően időarányosan kerülnek kifizetésre, a 2021. évi költségvetésben összege 19,9 milliárd Ft.

4. Célkitűzés és programok bemutatása

4.1. Város-és gazdaságfejlesztés

4.1.1. Befektetésösztönzés

4.1.1.1. Általános bemutatás

A város növekedése szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a gazdaságfejlesztés, aminek meghatározó eleme a Debrecenbe történő beruházások megvalósításának ösztönzése. 2015-ben az EDC Debrecen Nonprofit Kft. megalapításának egyik célja a befektetésösztönzési tevékenységek lebonyolításáért felelős szervezet létrehozása volt, amely amellet, hogy megalkotja a város befektetésösztönzési stratégiáját, meg is valósítja azt. A helyi gazdaságfejlesztésnek az EDC Debrecen Nonprofit Kft.-be történő kiszervezése országosan, sőt nemzetközi szinten is kiemelkedően eredményes döntés volt, hiszen modellként szolgál a régió fejlesztési szakemberei számára. A kormányzati gazdaságfejlesztési törekvésekkel és a Nemzeti Befektetési Ügynökséggel (HIPA) kialakított hatékony együttműködésnek, valamint a város által létrehozott gazdaságfejlesztési modellnek és szervezeti háttérnek köszönhetően reális célkitűzés, hogy 2020 és 2030 között 20 000 új munkahely jöjjön létre Debrecenben. Ezen törekvést alátámasztja, hogy a 2015 óta eltelt időszakban közel 8 000 új munkahelyet jelentettek be, és a városba érkező új beruházások értéke meghaladja a 600 milliárd forintot.

A rendkívül sikeres gazdaságfejlesztési tevékenység nyomán Debrecen és a helyi befektetésösztönzést több független szervezet, illetve minősítő intézet is díjazta. A CEE Shared Services and Outsourcing Awards díja, illetve a Világbank régiós Doing Business felmérésének eredményei is alátámasztották, hogy hatékony a városi gazdaságfejlesztés. 2018-ban a CEE Shared Services and Outsourcing Awards két Debrecenhez kötődő céget is díjazott: az év IT cége kategóriában az EPAM Systems nyert, míg az év legjobb munkáltatói márkaépítési kezdeményezés kategóriában a British Telecom (BT) győzött. Ezek mellett a legnagyobb szakmai elismerést a Financial Times nemzetközi tőkeáramlásokkal foglalkozó divíziója, az fDi Intelligence globális felmérése jelentette, mely az európai kisvárosok között a legjobb befektetésösztönzési stratégiával rendelkező várossá választotta Debrecen, aminek köszönhetően Debrecen joggal viselheti a „Jövő európai városa” címet. 2019-ben az Emerging Europe Leader's Meeting and Awards rendezvényén a City Foreign Direct Investment Strategy of 2019 kategóriában 3. helyezett lett Debrecen. A tartósan magas színvonalú befektetésösztönzési tevékenység bizonyítéka, hogy 2020-ban is sikerült a Financial Times legjobb tőkevonzó stratégia – európai kisváros kategóriában a 2. helyet megszerezni, így két egymást követő alkalommal dobogós helyezést elérni, ami eddig egyetlen városnak sem sikerült. 2021-ben Debrecen bekerült a világ 10 legjobb befektetésösztönzési célpontjainak listájára

(New York, Montreal, Berlin, Hongkong, Manama, Abu Dhabi, Düsseldorf, Dubai és Zürich közé), illetve a kis és közepes méretű városok listáján a negyedik helyre.

A független szervezetek díjai önmagában nem sokat érnének, ha a városban nem valósulnának meg tényleges beruházási projektek. A debreceni beruházások néhány jól körülhatárolható iparágban összpontosulnak. Az eddigi bejelentések főként a nagyvállalati szegmensből az ipari, elsősorban a gépipari (InterTanKer, Thyssenkrupp, Kronos, Deufol, BMW, Bürkle, Semcorp) befektetőkre fókuszálást jelzik, illetve további hangsúlyos ágazatként jelennek meg a magas hozzáadott értékű elektronika (NI, Vitesco, Sensirion), illetve a gyógyszeripar és biotechnológia (TEVA, Richter, Nemzeti Oltóanyaggyár). A szolgáltató szektor bővítése, azon belül is a BSC-k betelepítése (Transcosmos, Flowserve, Diehl Aviation, EPAM, 4iG) is komoly sikereket mutat fel. Ez utóbbi szektor az elmúlt évek egyik leggyorsabban fejlődő gazdasági ágazatának számít Debrecenben, amely becslések szerint közel 4 500 főt foglalkoztat. A város legnagyobb ilyen jellegű vállalata a több mint 1 600 főt alkalmazó Deutsche Telekom IT Solutions, emellett fontos szerepet játszanak többek között az NI Hungary Kft., a BT ROC és a Transcosmos debreceni irodái is.

Befektetésösztönzési szempontból jelentős különbség van az ipari ágazatok és a szolgáltató szektor között. Míg a gépipari zöldmezős befektetéseknek viszonylag magas a helyigénye, így további, infrastruktúrával jól ellátott ipari területekre van szükségük, addig a BSC szektor alapvetően csak jól felszerelt „A” kategóriás irodát igényel. A tudatos gazdaságfejlesztés eredményeként mindkét területen jó a város helyzete. Jelenleg is több, mint 1 280 hektár ipari terület fejlesztése zajlik a városban, s még állnak rendelkezésre infrastruktúrával és nagy kapacitású közművekkel ellátott szabad területek mind a Déli Gazdasági Övezetben, mind az Észak-Nyugati Gazdasági Övezetben. Ráadásul a Déli Gazdasági Övezetben egy belső, kis- és középvállalkozói ipari park is létrehozásra kerül, ezzel is tovább erősítve a helyi KKV szektort. Debrecen helyzete kedvezőnek tekinthető az irodaházak szempontjából is, hiszen a főváros után itt található meg a legtöbb „A” kategóriás iroda. Ez több mint 99 500 m² területű „A” kategóriás irodakapacitást jelent, és jelenleg is folyik ennek a további bővítése. Számos befektetés és fejlesztés is aktívan zajlik a városban, mind önkormányzati szinten, mind a magánvállalkozások szintjén. Az irodakapacitás döntő része a városközpontban található vagy az egyetemi campusok közelében helyezkedik el. Ezen városrészek közlekedési összeköttetése is kiváló, hiszen a helyi járatok teljes mértékben lefedik ezeket a területeket.

Debrecen versenyelőnyei befektetésösztönzési területen:

- Kedvező környezeti adottságok, jó megközelíthetőség (közúton, vasúton, légi úton).
- A világhírű Financial Times fDi Intelligence magazinja szerint évek óta a legjobb befektetésösztönzési helyszínek között szerepel Európa és világszinten
- Hatékonyan működő befektetésösztönzési programmal rendelkezik, amelynek végrehajtásáért felelős önálló szervezetet működtet (EDC Debrecen Nonprofit Kft.).
- Kedvező oktatási lehetőségek külföldi befektetők számára (Budapest után a legnagyobb infrastruktúrával rendelkezik a város): nemzetközi iskola, kéttannyelvű oktatás, formálódó Deutsche Schule, idegen nyelvű oktatás a Debreceni Egyetemen.
- Több, mint 1 280 hektár ipari park/ipari terület áll a vállalkozások rendelkezésére, emellett számos kisebb ipari terület biztosítja a megfelelő infrastruktúrát.
- Logisztikai központ: teljesen közművesített, elsősorban kereskedelmi tevékenységet kiszolgáló központként komplex logisztikai szolgáltatást nyújt a beköltöző vállalkozásoknak.
- „A” kategóriás irodaházakból a második legnagyobb kapacitás Budapestet követően – több mint 99 500 m², főként a belvárosban és az egyetem környékén, melyhez kiváló közlekedési infrastruktúra kapcsolódik.
- Kedvező életkörülmények, lakhatási feltételek.
- Vonzó életkörülmények a mindennapi élethez: fesztiválok, múzeumok, színházak, bábszínház, mozik, sportolási lehetőségek.
- Nemzetközi repülőtér számos menetrendszerinti nemzetközi járáttal, illetve közvetlen járáttal a Müncheni Repülőtérre.
- Az Európai Unióban megszerezhető maximális támogatási intenzitás a beruházásokkal kapcsolatosan.
- Helyi beruházásösztönzési támogatások széles köre.

4.1.1.2. Programelemek, tervek

Debrecen gazdaságfejlesztésének középpontjában az innovatív, magas hozzáadott értékű iparágak további fejlesztése áll. A debreceni gazdaság sajátossága a rendkívül sokrétű iparági struktúra. Jelen van a városban többek között az egészségipar, gyógyszeripar, élelmiszeripar, mezőgazdaság, gépipar, műanyagipar, elektronikai ipar, információtechnológia, BSC-szektor és a járműipar. A BMW debreceni beruházásával a város gazdaságilag a régió legerősebb településévé válik, amelyet csak erősít az a sokrétű iparági szerkezet, amely válságtűrővé, fenntarthatóvá teszi Debrecen növekedését és fejlődését.

Feladatok:

- Az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet ipari infrastruktúra fejlesztése: ipari terület, közlekedési infrastruktúra, közmű (áram, gáz, víz, szennyvíz-elvezetés, IT) és csapadékvíz elvezetésének kiépítése.
- Déli Gazdasági Övezet (KKV park) belső út, infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése: a megnövekvő termelői kapacitás kielégítésére belső utak és ipari infrastruktúra fejlesztő beruházás befejezése.
- Smartcity programok: Debrecen az autóiparhoz kapcsolódó intelligens közlekedésszervezési fejlesztések központja. Cél az élhető és modern városi közlekedés megteremtése a legújabb Smartcity megoldásokkal, vállalati együttműködésekkel, digitális lakossági bevonással.
- Debreceni Városfejlesztési Alap működtetése: az Alap visszatérítendő forrásokat nyújt a helyi, illetve regionális szinten felmerülő városfejlesztési beruházások finanszírozására. Az alap olyan közép- és hosszú távon megterülő projekteket finanszíroz, melyekből a visszafizetett források további projektek számára is elérhetővé válnak, ezen keresztül pedig fenntartható megoldást nyújtanak Debrecen régiófejlesztési elképzeléseinek megvalósításához.
- A befektetésösztönzési tevékenységek végzésére dedikált szervezet, az EDC Debrecen Nonprofit Kft. folyamatos működtetése.

4.1.2. Vállalkozásfejlesztés

4.1.2.1. Általános bemutatás

A KKV-k debreceni gazdaságban betöltött gazdasági súlyát leginkább a foglalkoztatási szerepük adja (45%), hiszen a hozzáadott érték több mint harmadát (36%), az exportbevételek 18%-át, és az árbevétel 42%-át ez a szektor adja. Számukat tekintve az összes gazdasági társaság 8%-át teszik ki. A debreceni KKV szektor minden tekintetben egy növekvő pályán halad, hiszen a legfőbb mutatók (árbevétel és foglalkoztatás) folyamatosan javultak. Határozott cél, hogy 2030-ra a városban működő cégek árbevétele 50%-kal növekedjen (a 2020-as kb. 2000 milliárd forintról 3000 milliárd forintra).

Mindezen folyamatok támogatása érdekében az EDC Debrecen Nonprofit Kft. végzi a debreceni és régiós vállalkozások fejlesztését elősegítő Beszállítói Program működtetését, forrásteremtést, gazdaságelemzést és a vállalkozói ökoszisztéma fejlesztését. A vállalkozásokkal folytatott szakmai konzultációnak köszönhetően felmérésre kerültek a cégek fejlesztési tervei, a beszállítói igények és a rendelkezésre álló erőforrások. Az EDC Debrecen Nonprofit Kft. folyamatosan monitorozza a vállalatok problémáit, fejlődési lehetőségeit, ezáltal a cégek a meglévő adottságaiknak leginkább megfelelő megoldási javaslatokat kapnak, ezzel is segítve, hogy a helyi és a régiós vállalkozások prosperáljanak mind a hazai, mind a nemzetközi piacokon.

Az üzleti környezet monitorozása mellett kiemelkedő szerepet tölt be a forráshoz jutás támogatása: évente átlagosan 120 pályázati program benyújtásához, menedzseléséhez, valamint elnyeréséhez kaptak segítséget a cégek, döntően az eszközbeszerzés, a telephelyfejlesztés, illetve a K+F tevékenységeket érintve. A forrásteremtés kiterjed a hazai források, a nemzetközi források, valamint kockázati tőke bevonására is. A pályázati források bevonásában Debrecen a megyei jogú városok között élen járt a 2014-2020-as időszakban, hiszen 335 milliárd forintnyi támogatás érkezett Debrecenbe, melyből 98 milliárd forint a vállalkozásokat leginkább érintő GINOP-ból származott.

A Beszállítói Programnak köszönhetően a debreceni KKV-k egyre nagyobb arányban vesznek részt a magas hozzáadott értékű termékek fejlesztésében és gyártásában, valamint az itt működő és újonnan betelepülő nagyvállalatok beszállítói között egyre több, főleg régiós, magyar tulajdonú kis- és középvállalkozás tevékenykedik. Fontos kiemelni, hogy a fent említett tevékenység nemcsak egy-egy iparágra vonatkozik, hanem számos ágazatot érint a Beszállítói Program segítségével, az ide érkező cégek

igényeinek minél magasabb szintű kiszolgálása érdekében. A debreceni vállalkozások mellett a régióban tevékenykedő cégek is bevonásra kerülnek, hogy a potenciális gazdasági lehetőségeket sikeresen ki lehessen aknázni. Ehhez mindenképp szükséges az, hogy a vállalkozások számára lehetőséget teremtsünk a modern körülmények mellett történő termelésre, tevékenységük fejlesztésére egy KKV park létrehozásán keresztül. A Déli Gazdasági Övezet területén a KKV-k számára kis alapterületű, jó infrastruktúrával ellátott ipari területek válnak elérhetővé annak érdekében, hogy itt saját igényeiknek megfelelően alakíthassák ki az ipari tevékenységük ellátásához szükséges termelő egységeket. A Beszállítói Program keretein belül a napi szintű céges kapcsolattartás mellett a pénzügyi szektorral, a régióban működő szakmai szervezetekkel, illetve egyéb oktatással foglalkozó intézményekkel – mint például a Debreceni Szakképzési Centrummal – való aktív kapcsolattartással gyűjtünk információkat, abból a célból, hogy ezzel is segítsük a képzési igények összehangolását, a szükséges finanszírozási háttér megteremtését és akár a hazai és nemzetközi piacra jutást.

A fentiekén túl prioritás a gazdasági környezet fejlesztése, a regionális KKV-k digitalizációja, a régiós üzleti kapcsolatok erősítése, valamint a hálózatosodás feltételeinek megteremtése. A gazdasági ökoszisztéma fejlesztésének célja, hogy az üzleti környezet felmérésekre építve segítsük elő a regionális vállalatok gazdasági erejének növelését. Ennek egyik területe a helyi vállalkozások termékei és szolgáltatásai piacra juttatásának elősegítése mellett a vállalkozói közösség kialakításának támogatása is, amelynek keretében kerekasztal megbeszéléseket, workshopokat szervezünk az érdeklődők számára.

A debreceni vállalkozásokat akkor lehet megfelelően támogatni, ha pontos adatokkal rendelkezünk a régió gazdaságára vonatkozóan, emiatt cél a gazdaságelemzési tevékenység kiterjesztése szélesebb körre, amely segítséget nyújthat a KKV-knak, hogy jobban megismerjék üzleti környezetüket, annak változásait és a kapcsolódó iparágak sajátosságait, tendenciáit, legyen szó például a bevételek alakulásáról, vagy akár a foglalkoztatás trendjeiről. Folyamatosan szükséges monitorizni Debrecen (és a megye) üzleti környezetét is annak érdekében, hogy képet kapjunk arról, hogyan látják magukat a vállalkozói szférában, illetve milyen a bennük kialakult kép a debreceni vállalkozói szféráról és annak kapcsolódó elemeiről, mik az igényeik és elvárásaik, miben szorulnak segítségre. Az elemzések másik ágát a rendszeres iparági elemzések jelentik, amelyek jelenleg városi és megyei szinten is rendelkezésre állnak, illetve folyamatban van a régiós gazdaságelemzés előkészítése is. Ezen túlmenően a Beszállítói Programhoz kapcsolódó elemzések (beszállítói portfóliók) birtokában, valamint a folyamatosan gyarapodó régiós céges adatbázissal további adhoc jellegű elemzések készíthetők.

4.1.2.2. *Programelemek, tervek*

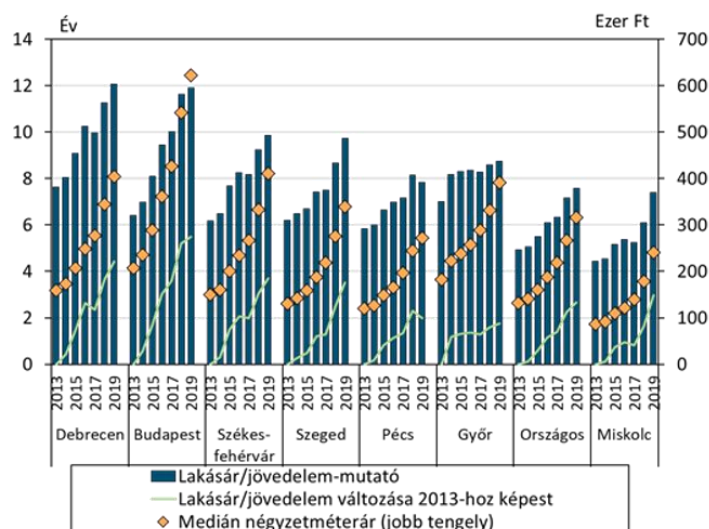
Regionális KKV-k digitalizációja, termelékenység növelése, gazdaságfejlesztési és ágazati fejlesztések, programok

- KKV park létrehozása.
- Beszállítói Program működtetése, annak kiterjesztése.
- Helyi KKV-k innovációs képességének fejlesztése.
- Forrásteremtés, teljes körű pályázati információs szolgáltatás, cégek hozzásegítése pályázati program benyújtásához, menedzseléséhez, valamint elnyeréséhez.
- Olyan adatbázis építése és működtetése, amely egyrészt céges adatokat, másrészt iparági trendeket is képes bemutatni, gazdaságszerkezeti elemzésekkel támogatva az adatokon alapuló döntéshozatalt.
- Üzleti környezet monitorozása.
- Szakmai találkozók, beszállítói rendezvények szervezése.
- Napi szintű céges kapcsolattartás, együttműködés a pénzügyi szektorral, a régióban működő szakmai szervezetekkel, illetve oktatással foglalkozó intézményekkel.
- KKV-k digitalizációjának támogatása.
- Adatbázis létrehozása a vállalkozók online jelenlétéről.
- Vállalkozások megjelenítése a Google Maps-en.

4.1.3. Lakhatás

4.1.3.1. Általános bemutatás

Debrecen lakásállománya megközelíthetőleg 96 600 darab. 2011-2018 között évente átlagosan 271 lakás épült, amely az ezt megelőző 10 év lakásépítési tendenciájához képest lassulást mutat.

Megfigyelhető, hogy az ingatlanárak jelentős emelkedése miatt az agglomeráció egyes településein nő a lakosságszám, míg Debrecenben stagnál, vagy enyhén csökken. A cél egyrészt az, hogy Debrecen közigazgatási területén belül jelentősen növelni lehessen a lakóterületek nagyságát és lakossűrűségét annak érdekében, hogy megfizethető árú lakóingatlanok jöjjenek létre. Másrészt az is cél, hogy a jelenleg alulhasznált városi infrastruktúra kihasználtsága nőjön, illetve az infrastruktúra fejlesztésre szánt források elsősorban a városi közigazgatási határán belül elhelyezkedő, már meglévő infrastruktúra fejlesztésére legyenek fordítva.

Az egyik fejlesztési terület a Tócsóvölgy, melyet a beruházók által fokozódó érdeklődés következtében várható ingatlan kereslet növekedés indukál. Ez már rövid-, és középtávon tudna megoldást biztosítani a lakhatás kihívásaira. A másik rövid-, és középtávú megoldást a rozsdavezeték lakóingatlan fejlesztésbe való bevonása jelenti. Ezek olyan, jelenleg vállalkozási tevékenységre használt – elsősorban ipari – területek, amelyek Debrecen városi szövetébe ékelődnek, kifejezetten lakhatási célú övezetekkel vannak körbe véve. A jelenleg itt működő vállalkozások jellemzően elavult ipari infrastruktúrával működnek, amire végleges megoldást a fentebb említett, kifejezetten KKV-k számára létesített KKV park szolgáltatásai tudnak nyújtani.

A fokozódó befektetői érdeklődésnek és beruházásnak számos hatása lehet a debreceni ingatlanpiacra, melyről több erős megalapozottságú feltételezés is megfogalmazható:

- A nagyobb ipari teljesítmények megléte, az általuk indukált munkaerő-igény területileg legalább az agglomerációba vonzza a beköltözőket, ugyanakkor városi szinten is megtartó erővel rendelkezik, amely komparatív előnyt jelent ma Magyarországon.
- A gyárak megjelenése az általános országos lakás-áremelkedésen felüli növekedést von maga után. Egyes szakértők becslése szerint a BMW termelésének tényleges beindulása önmagában akár 20-30%-os áremelkedést jelent majd a debreceni lakáspiacon.
- A családtámogatási rendszer sajátosságai miatt a fiatal pályakezdők egy része jellemzően saját család nélkül, egyedülállóként hátrányból indul a lakáspiacon, így arra kényszerülnek, hogy a szülőknél lakjanak (sok esetben az agglomerációban, ami a mobilitásukat hátráltatja), vagy kénytelenek a piaci magas bérleti díjakat kifizetni. Ez megnehezítheti az életkezdést és a családalapítást, ami miatt akár elvándorlásra kényszerülhetnek.
- A felhajtott árak és a megjelenő beköltözők komoly igényt teremtenek egy átgondolt bérlakás-programra.
- Megfelelő méretű ipari teljesítmény, az azt kiszolgáló beszállítói kör és szolgáltatások, valamint megfelelő lakhatási körülmények biztosítása növekedési pályára állíthatja a debreceni ingatlanpiacot.

Potenciálisan szóba jöhető fejlesztési terület a város keleti részén fekvő zártkerti területek, amelyek csak hosszú távon jelenthetnek megoldást a problémákra. Ennek egyik legfontosabb előfeltétele a keleti városrész közlekedési elérhetőségének és infrastruktúrájának (csapadékvíz elvezetés, áram, gáz, víz és szennyvíz) jelentős javítása, egy keleti körgyűrű megépítése.

A helyben lévő szakemberek megtartásának egyik lehetséges módja a pályakezdő fiatalok számára bérlakásprogramok indítása. Éppen ezért Debrecen célja, hogy a városi problémákra megoldást adó lakhatás- és bérlakás koncepció készüljön el, ami biztosítja, hogy a gazdaság bővülése miatti 20000 új munkahely miatt a lakásállomány bővülése Debrecenben valósuljon meg.

A lakhatási lehetőségek másik szegmensét – a magánlakásokon túl – a kollégiumok adják, melyek Debrecenben erősen hatnak az ingatlanpiacra. A városban található kollégiumi férőhelyek legnagyobb részét a Debreceni Egyetem adja. Debrecenben jelenleg 11 kollégiumban 4 400 férőhely van, melyek 100%-os kapacitáskihasználtsággal működnek. Minden ötödik nappali tagozaton tanuló diák kollégista, de a jelenlegi férőhely-kapacitás az igényeknek csupán a 85-90%-át fedezi. Évente 5-7%-kal növekszik a jelentkezők száma, emiatt cél a meglévő kollégiumok felújítása és új kollégiumok építése. Miközben egyre több hallgatónak jelent mind nagyobb kihívást a megfizethető lakhatás megoldása a városon belül, addig az egyetem által közzétett adatok szerint évről évre egyre több külföldi hallgató iratkozik be az egyetemre. A városban elérhető magánkollégiumok hiánya miatt évente több ezer, jó anyagi lehetőséggel bíró hallgató jelenik meg az albérletpiacon. Ezek a jelenségek felhajtják az árakat és ezáltal a külsőbb területekre szorítják a helyieket. A fentiek alapján megállapítható, hogy új, akár magánüzemeltetésben álló kollégiumi férőhelyek létrehozásával enyhíthető lenne a várhatóan egyre nagyobb lakhatási feszültség, mivel az több száz tehetősebb diákot szívatna el a piacról, mérsékelve az árak emelkedését, és egyben lehetőséget adva a magyar hallgatóknak és a helyieknek a városba való (vissza)településhez. A debreceni Mechwart András Gépipari és Informatikai Szakgimnázium kollégiumának tervezett kialakítása nemcsak a lakhatási problémák megoldásához járul hozzá, hanem támogathatja a Debreceni Szakképzési Centrumba történő jelentkezők növekedési törekvéseit is, ezáltal helyben tartva a fiatalokat, akik a térség majdani szakemberállományát jelentik. Az egyetemi kollégiumi és diákszálláshely-fejlesztési beruházások, rekonstrukciók, az egyetemi diáklakópark fejlesztése – bár nem városi feladat – szintén a jól képzett munkaerő helyben tartásának eszköze, reflektál a lakhatási problémákra. A kollégiumi elhelyezés iránti igény növekedésével párhuzamosan az elhelyezés minősége iránt is egyre nagyobbak az elvárások, ami folyamatos karbantartási, fejlesztési és felújítási feladatok elé állítja az üzemeltetőt.

4.1.3.2. Programelemek, tervek

- Tócsövölgyi fejlesztés és a hozzá kapcsolódó bérlakás program kidolgozása.
- Mechwart András Gépipari és Informatikai Szakgimnázium kollégiumának kialakítása.
- Nemzetközi Iskola kollégiumának építése.
- Fazekas Mihály Gimnázium és Ady Endre Gimnázium fejlesztése, egy új kollégium építése, egy felújítása.
- Rozsdaövezetek kijelölésének véglegesítése.
- Bérlakás program (nem szociális célú, hanem a pályakezdők bérlakásprogramja) kidolgozása.

4.2. Helyi közszolgáltatások fejlesztése, működtetése

4.2.1. Közlekedés

4.2.1.1. Általános bemutatás

Debrecen 220 km-re található Budapesttől, az Alföld keleti felének legnagyobb vasútvonala mellett fekszik és az észak-alföldi térség legjelentősebb közúti csomópontja. A település a legközelebbi autópályától – M3-as – és a legközelebbi határátkelőtől egyaránt 35 km-re fekszik, és 2006. év végétől az M35-ös gyorsforgalmi út kapcsolja közvetlenül az autópálya-hálózathoz.

Országos jelentőségű útvonalak találkoznak itt, igen jelentős tranzitforgalmat is levezetve. Debrecen magas lakosságszáma, kiterjedése és térségi szerepe miatt jelentős mobilitási igény jelentkezik a városban és környékén. A város forgalma jellemzően az országos főutakra (azok belterületi szakaszaira) és az ezeket

összekötő alsóbbrendű hálózatra koncentrálódik, a többi útvonal tulajdonképpen csak a lakóövezetek helyi forgalmát szolgálja ki.

Mivel a sugárirányú országos fő- és közutak között a nyugati elkerülő mellett csak helyenként van a város környékén kapcsolat, és a város belterületét elkerülő szakaszok nem alkotnak összefüggő hálózatot, a fő tranzit irányokban a forgalom a belső városrészeket határoló körutakon bonyolódik le. Ugyanezeket az útvonalakat veszi igénybe a tömegközlekedés, a városkörnyék nem városközpontba irányuló forgalma és a helyi forgalom is.

Az országhatár közelsége miatt jelentős a nemzetközi forgalom a térség útjain. A város gazdasági- és oktatási, turisztikai célállomás, mely az ideirányuló forgalmat indukálja. Mint régió- és megyeközpont jelentős ingázó- és hivatás forgalom célpontja is.

A város sugárirányú fő gerincét az állami közutak 2x2 sávós hálózata alkotja. Szintén az állami közutak alakítják ki Debrecen Nagykörútját is, melynek csak a 33. számú út utolsó szakasza (Nyíl utca) 2x1 sávós, míg a többi szakaszon 2x2 sáv található, amely helyzetéből és betöltött közlekedési szerepéből eredően túlterhelt.

A Nagykörúton kívül további teljes gyűrű irányú úthálózat nincs kiépülve. Két jelentősebb szakasz van, melyek önkormányzati kezelésben vannak:

- Kiskörút, mely a 47-es főút folytatásában indul, és a 35-ös főútba csatlakozik vissza. Ez az út határolja a történelmi városmagot, így forgalma jelentős, amit a Piac utca sétálóövezetté történő alakítása tovább fokozott,
- másik nyomvonal a Budai Nagy Antal – Hétvezér – Diószegi – Borzán Gáspár utca nyomvonal, mely a keleti városrész 100-as vasúti vonal által elválasztott részének fő gerince. Ez az útvonal a 471-es (Sámsoni út) – 48-as (Vámospércsi út) – 4814-es (Diószegi út) – Monostorpályi utat köti össze.

Debrecen közúthálózata – az elmúlt 4-5 évben felgyorsult infrastruktúra-fejlesztések ellenére – a jelenlegi közlekedési igényeket több helyen, elsősorban a csúcsidőszakban már nem tudja megfelelő szinten kielégíteni. A problémát alapvetően a várost elkerülő, valamint a városi külső gyűrűirányú utak hiánya okozza, így az országos főutak és a város sugárirányú főútjai elsősorban a Nagykörúton (valamint a részben megépült Kiskörút fél gyűrűjén) kapcsolódnak egymáshoz. Ez a főúthálózat kell, hogy levezesse a tranzitforgalmat, az ingaforgalmat, valamint a helyi forgalmat is. A többféle motivációjú forgalom összegződésével a főutak bevezető szakaszai és a körutak túlterheltek, a belső területeken kapacitáshiánnyal küzdenek, ami torlódásokat és emiatt növekvő környezeti terhelést (elsősorban légszennyezést a főúthálózat mentén) okoz, és beavatkozás hiányában további romlásra lehet számítani.

A közlekedési beruházások célja a városon belüli, közlekedés okozta káros környezeti hatások csökkentése (zaj és légszennyezés), a tranzit forgalom városon kívülre való terelése, egyúttal az „olcsóbb” megközelíthetőséggel a térség gazdasági potenciáljának növelése.

Közútfejlesztési célok:

- életkörülmények javítása,
- légszennyezés és zaj csökkentése,
- balesetek számának csökkentése,
- gazdasági potenciál növelése,
- utazási idők rövidülése,
- járműüzemi költségek csökkentése.

Közlekedés szempontjából Debrecen régióbeli unikális jellegét adja a nemzetközi repülőtér jelenléte. A növekvő utasszám és a régióközponti szerep mindenképp indokoltá teszi ezen versenyelőny kihasználását, erősítését. Annak érdekében, hogy a debreceni repülőtér az ország 2. legnagyobb repülőtéréként hosszú távon a régió legbefolyásosabb repülőterévé váljon, infrastrukturális beruházásokat, fejlesztéseket szükséges megvalósítani.

Debrecen célja olyan közlekedési modell megalkotása, amely a szükséges ütiügyi beavatkozásokon túl a közösségi közlekedés optimalizálását az Intermodális Központ létrehozásával, illetve a város peremén megvalósuló P+R, B+R parkolók kialakításával és vasúti fejlesztésekkel, az elektromobilitás fejlesztésével, és intelligens forgalomszabályozó rendszerekkel oldja meg. A városhoz kapcsolódóan a közeljövőben

számos kötöttpályás fejlesztés valósul meg, melyet egyrészt az ipari parkok fejlesztési igénye, másrészt a munkaerő mozgásának környezetbarát módon történő megvalósítása indukál. Ilyen tervezett fejlesztés a város kelet-nyugati irányú közlekedését segítő 3-as villamos kiépítése, az elővárosi vasúti rendszer kialakítása (Debrecen-Hajdúböszörmény, Debrecen-Hajdúszoboszló, Debrecen-Balmazújváros, Debrecen-Mikepércs), valamint a Debrecen-Nagyvárad között kialakítandó tram-train kapcsolat.

Fentiek alapján a közlekedésfejlesztés a következő területekre terjed ki:

- **A belváros védelmét szolgáló közlekedési rendszer kialakítása**

A fejlesztésekkel az elsődleges cél a közlekedés okozta környezeti terhelések csökkentése az átmenő forgalom visszaszorításával, a személygépjárművel közlekedő célforgalom más eszközökre történő áttérítésével, hosszú távon bizonyos nagy forgalmat generáló közfunkciók decentralizálásával, valamint a teherforgalom csúcsidőn kívüli időszakra szorításával.

- **A belvárost érintő közúti forgalom befolyásolása**

A belvárost érintő (oda behajtó és onnan kihajtó) gépjárműforgalom nagysága a belváros belépési keresztmetszetein és a belvárost elkerülő meglévő és kiépítés alatt lévő körutakon befolyásolható. A személygépjárműves közlekedők befolyásolásával elsősorban a belvárost átszelő, városrészek közötti forgalom csökkenését kívánjuk elérni, hosszútávon pedig a cél az egyéni gépjárműves célforgalom csökkentése, az eszközválasztás befolyásolása. Cél, hogy az autósok nagy hányadának gyorsabb legyen megkerülni a belvárost, mint áthaladni rajta.

Erre rövid távon a forgalomirányítás megfelelő stratégiája adhat megoldást, kombinálva csomóponti forgalomszervezési megoldásokkal: jelzőlámpás kapacitás-szabályozással, forgalmirend módosításokkal, helyenként balkanyar tiltással, közösségi közlekedési sávok kijelölésével, vagy a gyalogos fázisok elkülönítésével. A belépő irányoktól elvett zöldidő a gyűriúirányú utak forgalmának többletként adható.

Hosszú távon, a nyugati tehermentesítő út megépítésével a fizikailag is körül határolt városmagban korlátozott behajtási övezet kijelölése megvalósítható. A korlátozás a teherforgalomra és az egyéni gépjárművel belépőkre is kiterjedhetne.

A Debrecen Keleti elkerülő út megépítésével és a tranzit- és belső teherforgalom korlátozásával a város, illetve a belváros védelmét szolgáló körutak forgalma zsúfoltsága csökkenthető.

- **A teherforgalmi szabályozás egységesítése**

A jelenlegi korlátozás bizonyos utcákból teljesen kitiltja a teherforgalmat, míg más helyeken különböző súlykorlátozással (előfordul 2,5t, 3,5t sőt 5t is), illetve a célforgalom beengedésével csökkenti a korlátozást. A cél egy olyan, a belvárosra vonatkozó egységes korlátozás bevezetése, ami biztosítja az áruszállítást, ugyanakkor minél kevésbé zavarja a belváros közlekedését, és betartása ellenőrizhető.

Az Észak-Nyugati Gazdasági Övezet koncepciójának megalkotásakor egy olyan logisztikai és kamionterminál is tervezésre került, amely nemcsak a gazdasági övezetbe betelepülő vállalkozásokat, de Debrecen valamennyi ipari parkját is ki tudja szolgálni, a városon áthaladó teherforgalom mérséklése mellett. A szolgáltatási portfólió nemzetközi tanácsadó bevonásával a legjobb hazai és európai példák alapján került kialakításra úgy, hogy a kamionterminál hosszú távon és piaci alapon működve tudja támogatni Debrecen gazdasági fejlődését.

Hosszútávon city logisztika megvalósítása javasolt, akár az áruszállítás gateway-koncepció szerinti megszervezésével, ami a belvárosi üzletek központi raktárból történő szervezett ellátását jelenti. A koncepció lényege az, hogy a városba irányuló, illetve onnan kimenő forgalmat olyan kapukon (elosztó, gyűjtő- és átrakóhelyeken, azaz logisztikai központokon) vezetik át, amelyek módot nyújtanak a forgalom térbeli és időbeli összekapcsolására, illetve szétválasztására.

Hosszútávon a city-logisztikai áruszállítási lánc kialakítása során látunk lehetőséget arra, hogy a belváros áruszállításában tömegesen megjelenjenek a biodízel, gáz vagy akár az elektromos hajtású szállító járművek.

- **Finanszírozható és a legkevésbé szennyező közúti közlekedési hálózat kialakítása**

A hálózatfejlesztés feladata, hogy a különböző közlekedési formák a megfelelő helyen és kapacitásban álljanak rendelkezésre, miközben a környezeti terhelés nem növekszik tovább és a város számára legmegfelelőbb útvonalon – a legkisebb közlekedési költséggel és környezetet károsító hatással – vezetve

juttassuk el céljukhoz az árukat. Ez az egyes rétegek eltérő, de összehangolt kezelésével és irányításával valósítható meg.

- **A város védelme az átmenő forgalomtól**

A város közúti terhelésének csökkentése érdekében elengedhetetlen az országos főutak várost elkerülő hiányzó szakaszainak kiépítése, a tranzit- és a nehéz teherforgalmat a minél teljesebbé fejlesztendő elkerülő gyűrűn kell lebonyolítani.

Az elkerülő utak – mint országos közúthálózati elemek – kiépítése kormányzati feladat. A város feladata kettős: egyrészt a nyomvonal kijelölése, illetve az ütemezés befolyásolása, másrészt a kapcsolódó úthálózat terveinek mielőbbi elkészítése, a városi beruházások előkészítésének megkezdése.

A 47-48-471-4. főút között keleti elkerülő útvonal kiépítése szükséges. A kerülőutak a város tranzitforgalmának nagy részét a városhatáron kívül vezetnék le, ami a belterületi főútvonalak jelenlegi terhelését is csökkentené.

A Kishegyesi út kapacitásbővítésére vonatkozó tervek elkészítése – az M35 városi kapcsolatainak javítása érdekében – megtörtént, a kivitelezésre 2021. évben sor kerülhet.

Az M35 Debrecen – Berettyóújfalú gyorsforgalmi úttá fejlesztése megtörtént, továbbá megépült az M4-es autópálya M35-ös végpontjától, Berettyóújfalutól a határig tartó szakasza. A belvárosban, feltárási funkciója miatt a tervezett Kiskörút nyugati szakaszának kiépítése feltétlenül szükséges, mely 2021. évben megkezdődhet.

A külső városrészeket összekapcsoló gyűrűirányú útszakaszok szükségesek a városon belüli eljutási lehetőségek javítása és a Nagykörút, valamint a városközpont tehermentesítése érdekében.

A javasolt útvonal több szakasza kertvárosi lakóterületen vezet (közösségi közlekedési útvonalakon), ezért csak a város belső (személy) forgalmának célszerű kiépíteni, a kritikus részeken a teherforgalom kitiltása szükséges. Ilyen szempontból a leginkább problémás a Budai Nagy Antal utca, ez esetben mindenképpen keresni kell a lehetőséget a lakott terület határán vezető új keleti elkerülő útvonal létesítésére.

- **A mellékúthálózat fejlesztése**

A gyűjtőutakat úgy kell kialakítani, hogy a közlekedéspolitikai célok szerinti forgalomnagyság lebonyolítására alkalmasak legyenek, ugyanakkor a mellettük elhelyezkedő lakóingatlanok, intézmények minél védettebbek legyenek a közlekedés szennyező hatásaitól. A helyi lakóutak minél szélesebb körű szilárd burkolattal ellátására szükség van.

A fejlesztések során a fenntarthatóságot kell szem előtt tartani és csak az indokolt mértékű kapacitást kell biztosítani.

- **A közúti torlódások csökkentése**

A sugárirányú főútvonalak városhatár felől a körúthoz csatlakozó szakaszai, valamint a Nagykörút és Kiskörút meglévő szakaszai a város közúthálózatának legforgalmasabb elemei, ahol mindennaposak a torlódások. Ezeken a szakaszokon a torlódások csökkentése a kapacitás jobb kihasználásával, illetve kapacitásbővítésekkel (forgalomtechnikai, forgalomszabályozási eszközökkel, útkorrekciókkal) valósítható meg.

A folyópálya-kapacitás kevés kivételtől eltekintve elegendő a jelenlegi forgalomnak, szűk keresztmetszetet általában a csomópontok jelentenek. Szükséges a Nyíl utca bővítése, mivel javítja a kelet-nyugati irányú kapcsolatokat, és ezzel tehermentesíti a Kiskörút északi szakaszát. Javíthatja az Árpád tér, így közvetve a Kassai, a Csapó és a Rakovszky utca forgalomlefolyását is. A többi szakaszon a csomópontok körirányú áteresztőképességét kell javítani, ugyanakkor a Nagykörúton való bejutást a közösségi közlekedés és a kerékpáros forgalom számára könnyíteni, az egyéni gépjárműforgalom számára pedig – a megfelelő szinten – korlátozni kell.

A csomópontok áteresztő képességét nagyobb beavatkozás nélkül a kapacitásokat jobban kihasználó forgalomirányítással, illetve jobbra kanyarodó sávok létesítésével lehet növelni.

A növekvő forgalom elengedhetlenné teszi a forgalomtól függő üzem bevezetését, amikor is a forgalomirányítás percről percre alkalmazkodik a forgalom változásaihoz. A gyakorlati megvalósításhoz szükséges a megfelelő számú forgalmi adatgyűjtő működése a csomópontokban és a legforgalmasabb útvonalakon. A telepített mérőhelyekről kapja a központ a járműforgalommal kapcsolatos adatokat.

A jelenlegi hosszú periódusidők csökkentése és a forgalmi igényekhez jobban igazodó szabályozás valószínűleg a külső területek és a főúthálózat forgalmának dinamizálását, ezáltal a torlódások és a

környezetterhelés csökkenését eredményezné, ezért az új programok megalkotásánál a módosítás vizsgálatát javasoljuk.

Egy új forgalomirányító központ a jelenlegi összehangolási útvonalak még hatékonyabb forgalomszabályozását képes lenne megvalósítani. A forgalomirányító központ üzembe állítása után az irányítás (az új programok és a forgalomtól függő üzem) hatékonyságát ellenőrző forgalmi vizsgálatokat kell végezni.

Egyes csomópontokban a körforgalmi rend kialakítása vagy – amennyiben jelenleg irányítás nélküli az adott csomópont – a jelzőlámpás irányítás bevezetése jelenthet megoldást.

A forgalomirányítással összekapcsolva, a forgalmi adatokra építve lehet megvalósítani a közúti tájékoztatás fejlesztését.

A megépült és későbbiekben kiépülő elkerülő utak a város tranzitforgalmának nagy részét a városhatárokon kívül vezeti le, ami a belterületi főútvonalak környezetének jelenlegi terhelését is csökkenti. A Debrecenen keresztül haladó gépjárműveknek, valamint a városba érkező és onnan távozó járművek számára a legkedvezőbb útvonal meghatározása a cél, ami csak a forgalmi körülmények pontos ismeretében lehetséges. Biztosítani kell ezért a várost elkerülő és a bevezető útvonalakon a járművezetők tájékoztatását, informálását a torlódásokról, zavarokról.

Szükséges utastájékoztatással is összekapcsolni a parkolás-tájékoztatás/irányítás továbbfejlesztését, mivel a parkolóhely keresése a költségek és az utazási idő szempontjából döntő fontosságú. A nagyvárosi forgalom jelentős részét teszi ki a parkolóhelyet kereső forgalom, mely a többi autót akadályozza, felesleges idővesztést, többlet-üzemanyagfogyasztást és levegőszennyezést okoz. Az információszolgáltatást mindenképpen dinamikus információkkal célszerű megvalósítani, az egyes mélygarázsok, parkolóházak rendelkezésre álló kapacitásának közlésével és az elérési útvonal (irány) javaslatával.

A közúti tájékoztató rendszert már a bevezető (sőt, akár az elkerülő) útvonalak városhatáron kívüli szakaszaitól egészen a belvárosig érdemes lenne kiépíteni úgy, hogy a tájékoztatás egységes rendszer szerint történjen. Törekedni kellene arra, hogy a forgalomirányító központ adataira épüljön, és annak pillanatnyi irányítási stratégiájába illeszkedjen a tájékoztatás, valamint, hogy az út menti (célszerűen változtatható jelzőképpű) táblák és a médiában elhangzó (illetve az RDS rendszerű rádiókon megjelenő) közlekedési információk ezzel (és egymással) összhangban legyenek.

- **A helyi és helyközi közlekedés kapcsolatának javítása**

Segíteni kell a helyi és helyközi közlekedés szerves összekapcsolását, elsősorban a helyközi autóbusz-közlekedés és a városi közösségi közlekedés vonatkozásában.

Az intermodális csomópont alapvető előnye, hogy nagymértékben lerövidítheti az átszállási időt, és javíthatja a kapcsolatok minőségét. Az új pályaudvar tervezésekor elsődleges szempont volt, hogy egy csomópontban megvalósuljon a kedvező átszállási kapcsolat lehetősége a vasút, a helyközi autóbusz, a helyi közösségi közlekedés és a gépjárműves közlekedési módok között.

Szükséges a közlekedési eszközváltást lehetővé tevő P+R rendszerű parkolók kiépítése, és az átszállási pontokon szolgáltatások biztosítása, azok fejlesztése, humanizált környezet megteremtésével, hogy a közlekedési mozgásokat (beleértve a mozgásukban, látásukban, hallásukban korlátozottak mozgási lehetőségeit is) jelentős technikai berendezések segítsék (mozgólépcsők, mozgójárdák, korszerű információs rendszerek, akadálymentes környezet).

- **A közösségi közlekedési hálózat illesztése a városszerkezet változásaihoz**

Debrecenben új lakóterületek alakulnak ki Józsa felé a Böszörményi út mentén, a Kertvárosban és a délkeleti telepeken. Józsa felé a közösségi közlekedési kapcsolatok jók, a 2-es villamos megépülésével pedig tovább javulnak, a déli városrészekben azonban a lakosságszám növekedésével a szolgáltatás bővítése látszik szükségesnek.

Fontos szempont a fejlődő ipari területek munkaerő-forgalmának közösségi közlekedési kiszolgálása. Elsősorban a város nyugati felén növekednek lendületesen az ipari parkok, pl. Innovációs és Ipari Park a Kishegyesi út mellett, Nyugati Ipari Park és Vállalkozói Park a Balmazújvárosi út mentén.

- **Az utazási idők csökkentése a közösségi közlekedési eszközökön**

Az ún. közösségi közlekedési folyosókban a közúthálózat zsúfolt szakaszain, attól elválasztva a közösségi közlekedési eszközök a torlódásoktól függetlenül, az araszoló kocsisor mellett szabadon elhaladva

közlekedhetnek, illetve azok előtt haladhatnak át a jelzőlámpás kereszteződéseken. Az alkalmazott megoldások: a külön pálya (pl. villamos) vagy autóbusszsáv biztosítása, ennek – szükség esetén fizikai – elválasztása a forgalom zavaró hatásaitól; a csak közösségi közlekedés számára engedélyezett (rövidebb) útvonal; a buszszilip alkalmazása a jelzőlámpáknál; a jelzőlámpa-programokba elektronikusan – bejelentkezés alapján – beavatkozó közösségi közlekedés. A megvalósítás módjától függően természetesen az érintett csomópontokban is el kell végezni a szükséges átalakításokat, ami lehet kisebb vagy jelentősebb forgalmi rend változtatás, de adott esetben igényelheti akár a csomópont átépítését is.

A bevezető sugárirányú utakon kiemelten kell kezelni a közösségi közlekedési járműveket, amik itt alternatívát jelenthetnek a hosszabb utazás miatt személygépkocsit választók számára. Ezek az útvonalak a legnagyobb utasforgalmú, legproblémásabb irányok, ahol közösségi közlekedési folyosók kialakítása a következő két okból lehet indokolt:

- viszonylag nagy utasforgalmú közösségi közlekedési viszonylatokat akadályoz a nagy közúti gépjárműforgalom,
- a kiemelkedően magas egyéni közúti közlekedés alternatívájaként (annak csökkentésére) jó közösségi közlekedési szolgáltatást kívánunk adni.

A közösségi közlekedési folyosók kérdése az országos főközlekedési utakat (is) érintő városi szintű feladat. Buszsáv kijelölése annak nagy helyigénye és forgalmi hatása miatt csak igen körültekintő vizsgálatokat követően történhet.

Az útvonalak kijelölése során emellett összehangolása ajánlott a P+R fejlesztésekkel.

A jelenlegi buszos közösségi közlekedést hosszútávon kötött pályás közlekedési móddal szükséges bővíteni vagy felváltani.

• **A terjeszkedő város újabb lakóterületi megközelíthetőségének biztosítása**

A korábban be nem épített részekben új lakóparkok létesültek és a zártkertekbe életvitelszerűen kiköltözők miatt a város folyamatosan terjeszkedik. Ezen területek általában nem rendelkeznek a szükséges közúti és közösségi infrastruktúrával, ezért az itt lakók életkörülményeinek javítása és az esélyegyenlőségi elvek miatt a szükséges infrastruktúrát ki kell építeni és a közösségi közlekedést is meg kell oldani (Külső-Létai út, Kondoroskert, Biczó I. kert).

4.2.1.2. Programelemek, tervek

Debrecen célja, hogy a térségi integráló szerepét betöltve a régió megkerülhetetlen közlekedési centrumává váljon közúton, vasúton és a légiközlekedésen keresztül a munkaerő mobilitása és az iparterületek megközelíthetősége érdekében. Debrecen törekszik arra, hogy a fenntartható közlekedési módok használatát még jobban elterjessze, így – a beavatkozás nélküli 49%-os szinthez viszonyítva – negyedével, 38%-ra szorítsa vissza a városi közlekedésben a személygépjármű használat arányát.

- Debrecen Intermodális Közlekedési Központ építése és a Főpályaudvar rekonstrukciója,
- 471-es számú főút debreceni belterületi szakaszának megépítése,
- Keleti elkerülő megépítése 2x1 sávval a 47-estől a 354-es útig,
- Vágóhid utcai felüljáró újjáépítése és a Vágóhid utca 2x2 sávra bővítése,
- Kassai út - Baksay utca csomópont fejlesztése,
- az M35 új csomópontja és a 35 főút összekötése Józsa északi részén,
- városi közlekedési modell kidolgozása, közlekedési és tömegközlekedési koncepcióval,
- 3-es villamosvonal kiépítése,
- Keleti belső tehermentesítő út megépítése,
- Vámospercsi út – Hétvezér utca csomópont fejlesztése,
- Hunyadi utca - Péterfia utca csomópont fejlesztése,
- Bethlen utca-Egyetem sugárút út felújítása és csomópontjainak fejlesztése,
- A Hadrózi út Nagyerdei körút - Baksay Sándor utcai és Zákány utcai csomópontjának fejlesztése,
- 1-es villamosvonal rekonstrukciója,
- Határ út – Reptér összekötése, Határ út fejlesztésével,
- Benczúr utca útfejlesztése,
- 33. számú főút – 354 számú főút összekötése,
- Mandolás utca hiányzó szakaszának megépítése,

- Rakovszky utca rendezése,
- Árpád tér csomópont kialakítása,
- Határ út – Vincellér utca összekötése,
- Határ út – Toroczko utca összekötése, Pósa utca levágása,
- Létai út fejlesztése a Keleti elkerülőig,
- Monostorpályi út fejlesztése,
- 48 sz. főút belterületi szakaszának 2x2 sávra bővítése,
- 47-es főút városi bevezető sávjának bővítése 2x2 sávra a 481 sz. főútig,
- M35 autópályacsatlakozás kialakítása Nyíregyháza irányába (M3-M35 elválási csomópontja),
- 4-es főút városon átvezető csomópontjainak fejlesztése,
- Szoboszlói út 2x2 sávra bővítése (Erzsébet u. – M35),
- Füredi út – Böszörményi út csomópontjának fejlesztése,
- Repülőtér fejlesztések,
- meglévő több mint 500 km hosszúságú önkormányzati úthálózat fenntartási feladatai,
- új forgalomirányító központ,
- közúti tájékoztatás fejlesztése,
- parkolás-tájékoztató/irányítás továbbfejlesztése,
- P+R rendszerű parkolók kiépítése,
- új lakóparkok és a zártkertekbe életvitelszerűen kiköltözők miatt a szükséges közúti és közösségi infrastruktúra megvalósítása.

4.2.2. Városszerkezet fejlesztés

4.2.2.1. Általános bemutatás

A városszerkezetet alkotó területi elemek, valamint a meghatározó hálózati elemek által meghatározott adottságok figyelembevételével, a szerkezeti erősségekre épített fejlesztéssel alakítható a település szerkezete.

A város fejlődését jelentősen alakító történelmi tényezők ellenére nem alakult át a városszerkezet nagyszerkezetére, csak kisebb, helyi szintű átalakítások, utcanyitások, utcaszélesítések, rendezések történtek. A 20. század első felének tervezett beavatkozásai már jelentős nyomot hagytak a városszerkezeten (intézményrendszer, az ipar és a zöldövezetet jelentő Nagyerdő fejlesztése, vagy a repülőtér kialakulása), ahogy erősen elkülönülő városrészeket alkotnak a század második felében épített lakótelepek. Ezeknek a nagyvárosias lakóterületeknek a beépítése, léptéke, közterületi hálózata is eltér a korábbiaktól, de lakosságát ellátó intézményekkel együtt valósultak meg.

Az ipari, gazdasági területek délkeleten és nyugaton nagy helyigénnyel jelennek meg, sokszor a lakóterületek közvetlen szomszédságában. A rendszerváltás után koncentrált kereskedelmi létesítmények letelepítése a város beépített területeinek szélén történt, ami megváltoztatta a városban jellemző mozgások útvonalát, és a város kompaktságát is megbontotta.

Debrecennek is megvannak a karakteres rozsdáövezeti struktúrái. A vasúthálózat történelmileg determinálta az ipari létesítmények helyeit. A helyi gépipar két, egykor jelentős létesítménye (MGM, Járműjavító) jelentős visszaeséssel, illetve telephelyváltással maradt meg a városban, de a területük alulhasznált. Az élelmiszeripari létesítmények szinte csak egy-két területen maradtak meg, más könnyűipari létesítmények megszűntek a városban. Így alakult ki a keleti és délkeleti városrésztől itt-ott a belváros peremén is a rozsdáövezet, amely a vasút mindkét oldalát kíséri. A városközpont közelsége ellenére a tulajdonosok már nem képesek kezelni a rehabilitációs feladatokat. A funkcióváltás elindult a Vágóhid utca térségében (az egykori Dohánygyár területén), az irodafunkció mellett a kereskedelmi-szolgáltató fejlesztések (Faraktár utcán a Zsuzsivonat végállomása körül) központképző szerepet jelentenek.

Az alacsony beépítési intenzitású keleti kertvárosias területek egy része történelmileg rossz szerkezeti rendszerben spontán fejlődés során alakult ki (történelmi kertségek), más része a klasszikusnak mondható városfejlesztés eredményeként fejlődött. Vannak szociális alapú telekértékesítésekből fejlődött városrészek is, de a keleti városrészt egy alacsony ellátottságú kertségként lehet összegezni. A terület máig növekszik törvényes és törvénytelen építési jogokkal a zártkerti területek irányába, így e növekedésnek már csak az Erdőpuszták szab határt.

A meglévő gyűrűs-sugaras közúthálózat (és részben a vasúthálózat) és az általa tagolt városi terület figyelembevétele mellett fontos, hogy a tervezett közúthálózati elemek a kapcsolatteremtésen túl megfelelően differenciált területfejlesztő hatással is rendelkezzenek.

Célok

A Belváros értékes, kialakult jellemzőit védeni kell a jelentős beavatkozásoktól, mentesíteni kell a nagy gépjárműforgalomtól. A külső területek csak jó közlekedési feltételek és megfelelő közműfejlesztések biztosítása mellett fejleszthetők.

A gazdasági területek bővítése során biztosítani kell a megfelelő közműkapacitásokat, a közlekedéshálózati kapcsolatokat.

Az ún. zártkerti területeket városrendezési eszközökkel szabályozottan lehet csak fejleszteni, melynek az alapja a városi közszolgáltatások elégséges rendszerének kialakítása kell, hogy legyen. Így lényeges beavatkozási pont lehet a terület közlekedési feltárásának biztosítása, a sugaras közlekedési struktúrák terhelését tehermentesítő gyűrűs hálózati elemek kiépítése (munkahelyek megközelítésére), illetve a tömegközlekedési kapcsolatok (városi közszolgáltatások, intézmények, szabadidős területek) biztosítása. A közlekedési és közmű infrastruktúra hálózatfejlesztések térbeli lehetőségeit figyelembe véve szükséges a kiterjedt városrészek új helyi központjait pozícionálni és fejleszteni.

A rozsdaovezet déli-délkeleti, vasút menti sávjában a funkcióváltás, a Belváros terheltségét kiváltó fejlesztések elindítása, bekapcsolása a körút menti térségbe fontos feladat. Ezen fejlesztések mentén akár intenzív lakóterületek is kialakulhatnak, ha a kapcsolatok a Belvárossal erősödnek. Indokolt élehető zöldfelületi rendszerekkel kísérni ezeket a fejlesztéseket, melyek a lakhatás minőségét is biztosítják.

A várostesten belüli termelő ipari és lakókörnyezetet terhelő szolgáltató telephelytevékenységek kitelepítését kell szorgalmazni. A folyamatot erősíti a Déli Gazdasági Övezet folyamatos fejlesztése, mely nemcsak a betelepülő nemzetközi ipari vállalkozásoknak, hanem a helyi gazdasági szereplőknek is kínál telephely fejlesztési lehetőséget.

A városon belüli elérhetőségek fejlesztése az egyik legfontosabb feladat. Ezen folyamatokat hivatott erősíteni a hálózati (közlekedési és zöldhálózati) elemek fejlesztése. Ezen elemek városszerkezeti tagolódása meghatározza a város jövőbeli fejlesztési lehetőségeit. A terhelt közlekedési hálózati elemek mentén a városi területek fokozatosan leértékelődtek az eltelt 50 év során. A közlekedési területek, mint közterületek minőségi fejlesztése, humanizálása (gyalogos-kerékpárosbarát területek biztosítása, zöldfelületek, fasorok létesítése) a város élhetősége mellett a lakásminőség és lakásérték kiegyenlítését is szolgálja. Rehabilitálandó területeket közterület szélesítéssel kell elérni, majd a visszamaradó telektömbök átépítésével biztosítható az a városképi lépték, mely a történelmi és kortárs város arányos kialakulását biztosítja.

4.2.2.2. Programelemek, tervek

1. Intenzív lakóterületfejlesztés

- Tócvölgy bővítése, cca. 15ha (lakásépítés, közművesítés, intézményfejlesztés, kiszolgáló közlekedési rendszerek kialakítása).

2. Kertségi lakóterületek fejlesztése, keleti városrész bővítése

- Meggyes és Ungvárikert, illetve Kondoroskert fejlesztése, infrastrukturális alapellátás előkészítése belső gyűjtőúthálózat kialakítása.

3. Központi vegyes területek fejlesztése

- Aeropolis fejlesztése: Debrecen Airport új terminál építése, illetve a jelenleg beépítetlen 34 ha hasznosítása jellemzően iroda, szolgáltatás, kereskedelem, szabadidős funkciókkal.
- Józsa központ továbbfejlesztése: cca 2ha, jellemzően lakás, szolgáltatás, kereskedelem.

4. Intézményterületek fejlesztése

- Városi egészségügyi szakellátás fejlesztése – Debreceni Egyetem egészségügyi szolgáltatójának új ellátóközpontja.
- Sportolási, rekreációs területek fejlesztése – Pallag, DSC, Egyetemi Sportközpontok.
- Oktatási és tudományos intézmények fejlesztése – UD Technológiai Park fejlesztése.
- Turisztikai fejlesztések – szálláshelyek kapacitásfejlesztése, minőségi szálláshelyfejlesztés.

5. Gazdasági területek fejlesztése

- Észak-Nyugati Gazdasági Övezet kiszolgáló infrastruktúráinak fejlesztése (út, közmű, szolgáltatások).
- Déli Gazdasági Övezet bővítése és infrastrukturális fejlesztése (út, közmű, szolgáltatások).
- Egyetemi Innovációs Központ fejlesztése, közlekedési kapcsolatainak fejlesztése.

6. Barnamezős területek fejlesztése

- Vágóhid utca északi és déli oldalának funkcióváltás előkészítése, kiszolgáló infrastruktúrák biztosítása.
- Közlekedéssel terhelt területek rehabilitációja – közterületek kialakításához területelőkészítés.

7. Városi közlekedési rendszer fejlesztése, rehabilitációja

- Nagykörút és Kiskörút közterületeinek területbiztosítása, közműrendezése, forgalmi igények biztosítása, rehabilitáció előkészítése.
- Keleti elkerülő úthálózat előkészítése (nyomvonalkijelölés, engedélyezés, területbiztosítás, közműrendszerek kialakítása: Szeged utca – Déli Gazdasági Övezet – Határ út közötti kapcsolattal együtt).
- Városi bevezetőutak kapacitásfejlesztése, csomópontok és forgalmi rend szabályozása.
- Közlekedéshálózati rendszer kiegészítése (Határ út, Vértesi úti felüljáró stb.).
- Tömegközlekedési struktúrák előkészítése (nyomvonalkijelölés, engedélyezés, területelőkészítés).

4.2.3. Humánszolgáltatások

4.2.3.1. Általános bemutatás

Szociális és gyermekjóléti, egészségügyi ellátórendszer

A szociális, gyermekjóléti, a köznevelési, és az egészségügyi ágazatban alapszolgáltatásokat nyújtó intézmények, telephelyek többsége felújításra, korszerűsítésre szorul, az épületek infrastruktúrájának fejlesztése mellett szükséges az intézmények eszközparkjának fejlesztése, rendszeres megújítása, az emberi erőforrás megtartása. Mindegyik ágazatban a szakemberek folyamatos utánpótlása kiemelt önkormányzati érdek, aminek egyik feltétele a versenyképes jövedelem és munkafeltételek magasabb fokozatú biztosítása. Debrecen város bölcsődéi elhelyezkedésükből adódóan viszonylag jól lefedik az egyes városrészekben lakó családok jelenlegi igényeit, a férőhelyek kihasználtsága magas fokú, a fejlesztés indokolt.

A család- és gyermekjóléti ellátásról esetmenedzserek, gyógypedagógiai és fejlesztőpedagógiai, pszichológiai, jogi, valamint jelzőrendszeri tanácsadók gondoskodnak intézményi keretek között. A szakemberek megtartása egyike a kihívásoknak, a városrészekben található telephelyek fejújítása mellett.

A szociális ellátórendszerre az idősödő korosztály jelentős ellátási igényt ró. A nappali ellátás mellett, a bentlakásos intézményben való minőségi elhelyezési szükséglet jelentős. A fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést már nem igénylő koros személyek, a demens idősök elhelyezésére a jelenlegi férőhelyszám nem elegendő. Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata Idősügyi Stratégiájában megfogalmazott intézkedések az idősök aktivitásának megőrzését, a minőségi időtöltéshez szükséges közösségi terek, színvonalas szolgáltatások megteremtését, folyamatos fenntartását igénylik.

Az egészségügyi alapellátás összesen 174 háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogorvosi praxis keretében 40 önkormányzati tulajdonú feladatellátási helyen működik. Az egészségügyi ellátási célra használt önkormányzati tulajdonú 12 ingatlan infrastrukturális fejlesztését lehetővé tette a TOP-6.6.1-15 és a TOP-6.6.1-16. támogatási program, melyek folytatása megalapozott.

A köznevelési rendszer

Az Önkormányzat fenntartásában 33 óvoda működik 47 feladatellátási helyen, összesen 6 995 fő férőhelyszámmal, 262 óvodai csoportban.

Az Önkormányzat, mint fenntartó folyamatosan vizsgálja városrészenként a gyermeklétszámok alakulását, illetve a más fenntartók pl. egyházak köznevelési fejlesztéseit és ezek figyelembevételével hozza meg fejlesztési és racionalizálási döntéseit.

A köznevelési rendszer keretein belül kiemelt jelentőséggel bír a szakképzés fejlődésének felgyorsítása, jelentőségének növelése, a szakképzési formák szélesítése. Városunkban működik ma is a legnagyobb vidéki oktatási intézményrendszer, több mint 72 ezer tanulóval és közel 30 ezer egyetemi hallgatóval.

Az intézményi és fenntartói sokszínűség megtartása mellett Debrecen az oktatásban bekövetkezett strukturális átalakítást követően sem kíván kivonulni ebből az ágazatból, hiszen a fiatalos, dinamikusan fejlődő és élhető város jövőképét az oktatási ágazat nélkül nem lehet megvalósítani.

Nemzetközi iskola kezdte meg működését Debrecen-Pallagon, együttműködési megállapodások születnek a szakképzési intézmények és a városban jelen lévő ipari vállalkozások között, mivel számos külföldi cég döntött úgy, hogy Debrecenben fejleszti ipari termelését.

A szakképzés megújítása, az Ipar 4.0 program keretében több szakképző intézményben a 21. századi követelmények kiszolgálását lehetővé tevő tantermek és tanműhelyek jöttek létre. A Debreceni Szakképzési Centrum által kialakított új struktúrában megjelentek a kreatív ipari képzések. A város azon munkálkodik, hogy minél jobb tárgyi feltételeket biztosítson a jövő nemzedékének színvonalas oktatásához, beleértve az intézmények infrastrukturális fejlesztéseit, energetikai korszerűsítését, új kollégiumok létrehozását, ösztönözve az itt megtelepedő cégek igényeinek kielégítését szolgáló oktatási rendszer kialakítását és a magas szintű szakmai tudással rendelkező pedagóguskar képzésében való közreműködést, az emberi erőforrás megtartását.

Kultúra

Az elkövetkező fejlesztési ciklusban a kultúra területén az alábbi konkrét célok fogalmazhatók meg:

- a kultúra demokratizálása és decentralizálása, vagyis széleskörű hozzáférés biztosítása a kulturális javak és szolgáltatások területén, valamint a kultúrához való hozzáférés esélyének kiegyenlítése a városban,
- regionális centrumszerep elérése a kultúra területén,
- kreatív ipar jelenlétének és súlyának növelése a város életében,
- Debrecen kulturális értékeinek láthatóvá tétele nemzetközi szinten a régi és új fesztiválok fejlesztése által,
- a kulturális alapellátás helyszíneinek műszaki fejlesztése, korszerűsítése a fenntartható fejlődés jegyében.

Sport

Debrecen kiemelt szerepet szán a megfelelő eszközrendszert biztosító-támogató létesítményi infrastruktúrának, amely maximálisan ki tudja szolgálni a sport minden területén felmerülő igényeket.

Az önkormányzati tulajdonban álló létesítmények esetében fenn kell tartani innovatív és költséghatékony, centralizált üzemeltetési konstrukciót.

4.2.3.2. Programelemek, tervek

A D2030 program városunkat középtávon 300 ezer ember otthonaként prognosztizálja, amelyhez a szolgáltatásokat is arányosítani szükséges. A gazdaság növekedését az oktatásnak is követnie kell, ezért Debrecen célja, hogy 2030-ig 80 ezer főre növekedjen a város oktatási-, nevelési intézményei által ellátottak száma, elsősorban a műszaki szakképzés, a mérnökképzés és az orvosképzés területén, valamint emelkedjen a középiskolába járó diákok száma is.

Szociális és gyermekjóléti intézményrendszer

- **Debrecen Megyei Jogú Város Család- és Gyermekjóléti Központja**

A lakosságszám emelkedése az intézmény telephelyei számának növelését is magával vonzza az egyenletes elérhetőség érdekében, különösen az Epreskert-Tégláskert és a Nagysándor-telep, Kismacs-Nagymacs városrészekben.

- **Debrecen Megyei Jogú Város Gyermekvédelmi Intézménye**

A növekvő népességszám a családok átmeneti otthona férőhelyszámának növelést vetíti előre, új 22 férőhelyszámú egység létrehozása válhat indokolttá.

- **Debrecen Megyei Jogú Város Egyesített Bölcsődei Intézménye**

A kormányzati családpolitikai intézkedések és Debrecen munkahelyteremtő beruházásainak köszönhetően a bölcsődei ellátást igénylő kisgyermekek száma megköveteli az új bölcsődei

férőhelyek létesítését, a jelenlegi ingatlanok korszerűsítését. Ezen fejlesztések a D2030 városfejlesztési stratégiával összhangban az elkövetkező években realizálódhatnak, további 220 férőhely kialakításával az újonnan létesülő városrészekben.

- **Debrecen Megyei Jogú Város Városi Szociális Szolgálat**

A lakosság életkorának növekedésével, s a családok szerkezetének változásával az intézményi idősellátás integrált intézmények létrehozásával szolgálható ki. 2030-ra 5 db 50 férőhelyes új integrált intézmény létjogosultsága várható a demográfiai adatok tendenciája alapján.

- **Hajléktalan személyek ellátása**

A nagyváros széleskörű humánszolgáltató rendszere a hajléktalan személyek számára is vonzerővel bír, amely eredményezheti a hajléktalan személyek számára nyújtott ellátási kapacitás 50 férőhellyel történő bővítését, a téli krízisben az időszakos férőhelyek létrehozását.

A köznevelési rendszer: az óvodai intézményrendszer

Debrecen iskolavárosi múltjához híven az Önkormányzat a köznevelés megújítása segítségével egy élhetőbb, gazdaságilag erős, és infrastruktúrájában megújult várost törekszik megvalósítani. A gazdaságfejlesztés mellett továbbra is stratégiai ágazatnak számít a közoktatás-köznevelés. A tanulói létszám az elmúlt évtizedekhez képest a bemutatott fejlesztési időszakban jelentősen nőhet városunkban.

Debrecen ipari és gazdasági szerepének erősödésével együtt számolni kell azzal, hogy a városi intézményrendszerben megnövekszik az agglomerációból érkező, ellátást igénylő gyermekek száma. A meglévő kapacitások figyelembevételével 16 új építésű 8 csoportos óvodaépületre lenne szükség, ugyanakkor a városszerkezet változásával számolni kell bizonyos városrészekben a lakosságszám csökkenésével, ami az óvodai rendszer infrastruktúrájában felszabaduló kapacitásokat eredményez. Ezek elsősorban közösségi célú hasznosítása valósulhat meg a szükséges felújítások, átalakítások után.

A kor elvárásainak megfelelően az elektronikus naplók és tanügyigazgatási rendszerek beszerzése indokolt, melyhez kapcsolódóan szükséges az óvodai dolgozók szakmai továbbképzése és a digitális eszközpark (laptopok, projektorok, wifi-hálózat stb.) fejlesztése is. Az infrastrukturális korszerűsítésekkel összhangban az óvodák humánerőforrás és pedagógiai-szakmai fejlesztése is indokolt, így a sajátos nevelési igényű gyermekek létszámának emelkedő tendenciája miatt szükségessé válik a megfelelő szakemberek biztosítása. Új gyógypedagógus, logopédus, óvodapszichológus, gyógypedagógiai asszisztens álláshelyek létrehozása mellett a fenntartónak ösztönöznie kell a dolgozók megfelelő szakirányú továbbképzéseken történő részvételét. Az óvodapedagógusok számára nyelvi képzések szervezése indokolt a felmerülő idegen nyelvi nevelést is nyújtó intézmények iránti igények kielégítése érdekében. Az intézményvezetők utánpótlása céljából a pedagógus szakvizsga (közoktatás vezetői szakvizsga) megszerzését – a továbbképzés költségeinek vállalásával – az Önkormányzatnak folyamatosan biztosítania kell.

Egészségügyi alapellátás

A jelenlegi egészségügyi alapellátórendszer felülvizsgálata válik indokolttá a lakosságszám várható változására, illetve a város szerkezetének átalakulására tekintettel. Mindez jelentheti a praxisfejlesztéseket, az egészségügyi ellátóhelyek számának növelését, az egészségügyi szolgáltatások elérhetőségének lakossághozközelebbi biztosítását különösen a déli-keleti városrészekben. Az egészségügyi rendszer strukturális és finanszírozási szemléletű átalakítása, az infrastrukturális modernizálás kihathat az egészségügyi alapellátás működésére, a digitalizációs, informatikai feltételeinek további fejlesztésére, az egészségügyi alapellátásnak helyet biztosító ingatlanok további szükségszerű megújulására. A Debreceni Egyetem egészségügyi infrastrukturális fejlesztési tervei az új járóbeteg-ellátási központ, a regionális sürgősségi és traumatológiai központ hatása az ellátásszervezésben is várható.

A Debreceni Egyetem és az Önkormányzat együttműködésében 2021. év végére elkészülő új egészségterv koncepciója alapján indokolt a lakosság egészségi állapotának javítására, a felnövekvő nemzedék, a munkaképes korosztály egészségének megőrzésére, a prevencióra vonatkozó intézkedési terv kidolgozása, amely nemcsak egyéni felelősség, hanem önkormányzati, de nemzetgazdasági érdek is.

Kultúra

Épületkorszerűsítések:

- a folyamatos használatból adódó amortizáció mellett új technológiák alkalmazásával szükséges korszerűbbé tenni a kulturális szolgáltató tereket úgy, hogy azok megfeleljenek a 21. század

kultúrafogyasztási szokásainak,

- a Csokonai Színház székhelyének felújítása és modernizációja, egyben a színház rekonstrukciója,
- a Kulturális Inkubátor, valamint Képzési Központ és Értéktár teljes körű befejezése,
- a Kölcsey Központ teljes körű felújítása,
- a Nagyerdei Szabadtéri Színpad fejlesztése a nézőtér mobil fedésének megépítésével, valamint rezidens hang- és fénytechnikai berendezések beszerzése,
- a MODEM épületének teljes körű korszerűsítése annak érdekében, hogy nemzetközi kiállításokat folyamatosan fogadni tudjon,
- a Vojtina Bábszínház épületének teljes építészeti rekonstrukciója, korszerűsítése.

Szolgáltatásbővítés új terek kialakításával:

- új kulturális terek építése a kulturális alapellátás kiterjesztése érdekében, Debrecen civis házainak felújításával, illetve a barnamezős beruházás keretében meglévő épületek felújítása közösségi, kulturális funkció céljára, a meglévő gyűjtemények elhelyezésére szolgáló kulturális színterek kialakítása, valamint kulturális kreatív ipari tevékenységek számára helyszínek biztosítása,
- hangversenyerem építése,
- Vojtina BábTér, mint közérdekű muzeális gyűjtemény kialakítása,
- raktárépítés, raktárfejlesztés, mint kiemelt fontosságú projekt, akár for profit alapú tevékenységekkel összekapcsolva,
- Kelet-európai Zsidóság Története Múzeum létrehozása,
- regionális popkulturális és könnyűzenei központ kialakítása,
- a Déri Múzeum néprajzi gyűjteményének hozzáférhetővé tétele, bemutatása, mely által a vidék legfontosabb kulturális antropológiai központjává, a népi kultúra legfontosabb centrumává válhat az intézmény.

Eszközbeszerzések:

- A modern szolgáltatások, valamint a kulturális alapellátás magas színvonalú biztosításához szükséges eszközök cseréje, beszerzése, pótlása,
- a Debreceni Virágkarneválhoz kapcsolódó fejlesztések (pl.: virágkocsi alvázak korszerűsítése, lelátórendszer beszerzése).

Akadálymentesítés:

- Egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása a kultúrához azon célcsoportok számára is, akik fogyatékkal élnek. Épületek és szolgáltatások akadálymentesítése.

Sport

Létesítményfejlesztés:

- Törekedni kell arra, hogy Debrecen kihasználja azokat a sportprogramokat, a társasági adó nyújtotta lehetőségeket, a hazai és nemzetközi pályázatokat, amelyek lehetővé teszik a sportlétesítmények folyamatos fejlesztését (Hódos Imre Rendezvénycsarnok, Oláh Gábor utcai Sportcentrum pályái, Főnix Csarnok, Debreceni Sportuszoda, Debreceni Jégcsarnok I-II).
- Felújításra szorul a Sport Hotel. A szálloda vendégköre elsősorban a sporthoz köthető vendégekből, városi kulturális eseményekre, konferenciákra érkezőkből, valamint a közép-kategóriát kereső, 2-3 napos szabadidős turistákból áll. A fejlesztés hatására a felújított Sport Hotelt egyre szélesebb vendégkör venné igénybe.
- A városi verseny- és szabadidős sportlétesítmények teljes akadálymentesítése.

Új beruházások:

- A szabadidősport területén a korszerű sportolási lehetőségek (sportlétesítmények) biztosításával, a hozzáférhető létesítmények számának növelésével emelhető a sportolni vágyó lakosság aránya. Ezen a területen további beruházások, új létesítmények építése szükséges (Debreceni Kerékpáros Központ, Debreceni Extrémport Park, Velodrom pálya, sport- és kondiparkok, műfüves pályák, kerékpárutak).
- A helyi sporthagyományokra tekintettel Debrecen városának létre kell hoznia a helyi sportmúzeumot, együttműködve a város kiemelt sportszervezeteivel, a kulturális

intézményrendszer szereplőivel, illetve a Debreceni Egyetemmel.

- Fedett atlétikai csarnok megépítése, amely sportszakmai és sportturisztikai lehetőséget is teremt. Jelenleg országos szinten ugyanis egyetlen olyan csarnok sincs, amelyet az atléták a fedett pályás időszakban is használhatnak, így jó eséllyel pályázhatna a város korosztályos versenyek rendezésére is, valamint a környező országok versenyzői edzőtáborainak megszervezésére.

Sportfinanszírozás:

- A kiemelt sportszervezetek fenntartható működése érdekében szükséges, a TAO támogatási rendszer, illetve az egyéb szponzorációs lehetőségek maximális kiaknázása.
- A sportszervezetek önkormányzati támogatásának elsődlegesen a létesítmények biztosításával kell megvalósulnia.
- A tulajdonosi szerepvállalás mellett elsősorban azokat a sportszervezeteket kell kiemelten támogatni, amelyeknek esélyük van közép- vagy hosszútávon jelentős eredményeket elérniük, nemzetközi kupákon szerepelniük. Mindenképpen szükséges olyan szintű tulajdonosi arány fenntartása, amely nélkülözhetetlen a stratégiai, komoly gazdasági döntések meghozatalához.
- Olimpiai ciklusokat felölelő támogatási program létrehozása a jelenlegi, illetve a jövőbeni olimpikonok számára.
- Rendezvényszervezési aktivitás fenntartása. Kétévente legalább egy kiemelt nemzetközi felnőtt vagy utánpótlás sportrendezvény szervezése, illetve évente két kiemelt városi szabadidősport rendezvény lebonyolítása a „Sportolj Debrecen” elnevezésű program keretében.
- A diáksport kiemelkedő szereplőinek városi szintű elismerése. (Jó tanuló-jó sportoló díjátadó, Diákolimpiai bajnokok jutalmazása).

Szolgáltatásbővítés:

- A város és a Debreceni Egyetem együttműködése a sporttudomány képzés és a sportegészségügyi központ fejlesztése területén, erre épülve a sport- és az egészségturizmus szolgáltatásainak bővítése.

4.2.4. Fenntarthatóság

4.2.4.1. Általános bemutatás

A város gazdasági programjában meghatározó szerepet kap a város fenntartható üzemeltetését biztosító új városüzemeltetési koncepció, melynek részeként az Önkormányzat kiemelt figyelmet fordít a meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációjára, a zöldfelületi intenzitás növelésére, játszótér, sport és rekreációs lehetőségek fejlesztésére, a közterületek fenntartására, tisztaságuk színvonalának növelésére. Debrecen városa elkötelezett az iránt, hogy 5 év alatt 10 000 fa telepítése valósuljon meg önkormányzati szerepvállalással, ezt kiegészítve véderdő telepítések történjenek elsősorban a város nyugati területein. A Zöldváros program keretein belül az egyes városrészek zöldfelületei újulnak meg, ebből már megvalósult a Dobozi, a Libakert, a Vénkert, a Sestakert városrész, valamint nagyrészt a Belváros rekonstrukciója, valamint elkészültek a tervek a Sóház, az Újkert, a Tócoskert, a Tócosölgy városrészekre vonatkozóan. Kiemelt jelentőséggel bír a régi játszóterek megújítása és újak építése, de nem elhanyagolandó a sportpályák, kondiparkok, kutyafuttatók, agility parkok létrehozása sem. A városi közösségi területek növelése, rehabilitációja, felújítása mellett városüzemeltetési alapfeladat a települési környezet tisztaságának fenntartása. Cél, hogy csökkenjen a közterületi illegális hulladék-lerakóhelyek száma, valamint, hogy a debreceni polgárok általános megítélése javuljon a város köztisztaságát és ennek eléréséhez szükséges egyéni felelősségvállalást illetően. A cél elérése érdekében a város által végzett feladatok intenzitásának növelésén túl társadalmi szemléletformálás szükséges.

Az egészséges környezet megteremtéséhez elengedhetetlen, hogy elegendő zöldfelület és egyéb biológiai szempontból aktív felület álljon rendelkezésre környezetünkben. A biológiailag aktív felületek életfolyamataik révén jelentős kondicionáló hatást fejtenek ki, mérsékelik a városi hősziget-hatást, növelik a levegő páratartalmát és mozgását, illetve megkötik a légszennyező anyagokat. A biológiailag aktív felületeken belül kiemelt szerepet töltenek be a közhasznú zöldfelületek: a közparkok, közkertek, városi és város környéki erdők. Ezek megőrzése, illetve fejlesztése az elkövetkező időszak legfontosabb feladatai közé tartozik. Debrecen városa elkötelezett a zöldfelületi intenzitás növelése iránt, melyet egy részről erdőtelepítések kezdeményezésével, támogatásával, városi fák telepítésével, fasorok és zöldfelületek létesítésére vonatkozó kampányok indításával, új lakóterületek zöldterületeinek létesítésével, zöldtetők,

homlokzati zöldfelületek, többszintes növényállományok, vízfelületek létesítésével, illetve létrehozásuk ösztönzésével kíván elérni az elkövetkezendő 10 évben. A nagyszabású fásítási program nemcsak természetvédelmi szempontból fontos, de hozzájárulhat az egészségesebb környezet megteremtéséhez, az élhetőbb település kialakításához, a klímaváltozás hatásainak enyhítéséhez.

A Debrecen 2030 programban meghirdetett új környezetpolitikával az Önkormányzat fenntartható módon kívánja fejleszteni a várost. Elindította a város lakóterületi zöldterületeinek minőségi megújítását célzó Zöld Város programot, létrehozta a Fenntartható Debrecen díjat, a Civaqua program keretében elhozza a városba a Keleti-főcsatorna vizét a Tóció-ér táplálása és a Nagyerdő vízpótlása érdekében, zöld növényeket telepít a buszvárókba, naperőművet épít, a „Debrecen, a mi kertünk” mozgalom keretében a város lakóival összefogva öt év alatt elültet 10 000 fát, véderdőket alakít ki a város nyugati oldalán, s folytatja Debrecen intézményeinek energetikai korszerűsítését.

Közúti közlekedés

Debrecen belvárosában, annak is egy kisebb területén koncentrálódik a városi és regionális közigazgatás-köszolgáltatás jelentős része, valamint sok oktatási és egészségügyi intézmény, kereskedelmi és vendéglátóhelyek. Ezek jelentős forgalomvonzó hatást jelentenek, így meghatározzák a belvárosban élők életkörülményeit is, mivel a belváros közlekedési hálózatának kapacitása és szerkezete az ilyen mérvű forgalom kiszolgálására nem megfelelő. A gépjárművek napközben igen nagy környezeti terhelést jelentenek, zavaró és szeparáló hatásuk számottevő, az álló forgalom pedig óriási területeket igényel.

A belvárosi közúthálózat kapacitása elsősorban a helyi (lakó)forgalom kielégítésére elegendő, a gyűjtőúthálózat számára a jelentős ide irányuló többletforgalom, valamint az átmenő utcákat használó áthaladó forgalom túlzott terhelést jelent. A Kiskörút nyugati bezárásának hiánya miatt csak a viszonylag távoli és kapacitáshiányos Nagykörúti szakaszok (Pesti utca - Nyugati utca) igénybevételevel lehetséges a városmag körbejárása, ami így nem lehet alternatívája a keresztben átmenő útvonalaknak.

A belvárost érintő forgalomban nagyobb arányt képvisel az egyéni, mint a tömegközlekedés. A belvárosi lakóterületek utcáit a területek 30 km/h-s zónarendszerbe vonása túlnyomórészt megóvjaa a forgalom káros hatásaitól, ugyanakkor a növekvő gépjárműállomány egyre inkább használja a szűk, többnyire egyirányú utcákat is. Ennek oka, hogy a belváros fő forgalmi útvonalait adó utakon/utcákban a csúcsidőszakban, reggel, de főleg délután jelentős torlódások alakulnak ki, ami a környező kisebb utcák felé irányítja az autózókat.

Meghatározó városi főforgalmi szerepe miatt elsősorban a Széchenyi utca – Kossuth utca tengely környezetének terhelése jelentős (fontos útvonala a város kelet-nyugat irányú forgalmának, a belvárosban a legtöbb jármű ezen a tengelyen közlekedik).

A belváros belépési pontjai jelentik a városközpontba jutás szűk keresztmetszetét, a belépő utak és a kordon-csomópontok kapacitása az oda vezető útszakaszokhoz képest sokkal alacsonyabb. Ez tulajdonképpen természetes kapuzást valósít meg a Kiskörút – Nagykörút vonalán, ugyanakkor a belvárosba tartó forgalom – a belvárosban csak áthaladó átmenő forgalommal kiegészülve – még így is túlzott terhelést jelent a város belső területeinek. A csomóponti kapacitáshiány kedvezőtlenül hat a körutakon a körirányú forgalom lefolyására is.

Elsősorban a város szerkezetéből és közúthálózati rendszeréből adódó probléma, hogy a belváros külső peremét érő hatások egyre jelentősebbé válnak. Ennek elsődleges oka, hogy a városmagot körülölelő gyűrűirányú utak forgalma – a külső gyűrűirányú kapcsolatok hiányosságai miatt – folyamatosan növekszik, ez pedig egyrészt az életkörülményeket rontó növekvő környezeti terhelést okoz az érintett területeken, másrészt jelentős az egyébként funkcionálisan összetartozó területeket – jelen esetben a belvárost a Kiskörúton kívüli területektől – elválasztó hatása. Ez legjelentősebben a Hunyadi utcánál jelenik meg, a Bethlen és a Péterfia utcai csomópontok környezetében, valamint a Csapó utca – Burgundia utca kereszteződésben. Ezek azok a területek, ahol a közúti mellett a gyalogosforgalom is jelentős.

A jelenlegi jelzőlámpás forgalomirányítás nehezen képes alkalmazkodni a megnövekedett forgalomhoz, és annak egy napon belüli változásához. A csomópontokban jellemzőnek mondható fix időtervű vezérlés korszerűtlen. A hosszú periódusidők ugyan a veszteségidőket csökkentik, ugyanakkor hosszú várakozási

időket eredményeznek, és sokszor a hosszú felálló sor akadályozza a más irányokba történő, egyébként szabad haladást.

Parkolás

A felszíni közterületi parkolási kapacitásnál nagyobbak az igények. Ez – amellet, hogy vannak frekvenciáltabb és kevésbé forgalmas területek – annyit jelent, hogy napközben a belvárosi közterületeken minimális a szabad kapacitás, melynek következtében a belvárosba irányuló személygépjárműves forgalom számára nem könnyű parkolóhelyet találni. A kis utcák forgalmában így vélhetően jelentős arányt képviselnek a parkolóhelyet keresők, akik feleslegesen terhelik a hálózatot, és szennyeznek a környezetet. Ugyanakkor a belvárosi parkolóházak kihasználtsága – az olcsóbb parkolási díjak ellenére – alacsonyabb. Az autósok a mai napig inkább a felszíni közterületeken való parkolást preferálják.

Közösségi közlekedés

A belvárost érintő közösségi közlekedési rendszer jól szervezett, a hálózat a város fő utasforgalmi csatornáit jól lefedi, a szolgáltatás minősége jónak mondható, a járatok megbízhatóan működnek. A belváros tömegközlekedési ellátottsága, hálózati és megállóhelyi lefedettsége jó, 300 m-es gyaloglási távolságon belül legalább egy tömegközlekedési eszköz megállója elérhető, ami kedvezőnek mondható.

A belváros határa a város külső területeiről átszállás nélkül elérhető.

A közlekedéshez kapcsolódó programelemek, tervek ismertetése a tartalmi átfedések miatt a 4.2.1.3. fejezetben találhatóak.

4.2.4.2. Programelemek, tervek

Debrecen célja, hogy középtávon 300 ezer ember otthona, és egymillió lakosságú régió szolgáltató-, egészségügyi- és kulturális központja legyen stabil, fenntartható, nemzetközi szintű szolgáltatások biztosításával.

• Környezetvédelmi Alap működtetése

Az Önkormányzat 2016 óta Környezetvédelmi Alapot (a továbbiakban: Alap) működtet. Az Alap létrehozásának célja, hogy hatékonyan segítse az Önkormányzat környezet- és természetvédelmi feladatainak ellátását, mint például a szükséges környezetvédelmi intézkedések végrehajtását, a már bekövetkezett környezeti károk mérséklését és a környezeti ártalmak megelőzését, a környezetkímélő tevékenységek, környezetbarát technológiák elterjedésének elősegítését, a zöldfelület-gazdálkodását, a természeti értékek megóvását, valamint a környezetvédelmi oktatást, nevelést.

• Környezetvédelmi munkacsoport működtetése

Az új környezetpolitikát segítő jött létre az a környezetvédelmi munkacsoport, amelynek tagjai környezet- és természetvédelmi szakemberek, illetve olyan ismert debreceniek, akik szívügyüknek tekintik a város jövőjéért való tevékenykedést.

• Fenntartható Debrecen cím elnyerésére irányuló pályázat működtetése

Az Önkormányzat Közgyűlése döntött a Debrecen város területén működő környezettudatos gazdálkodó szervezetek elismerésére a „Fenntartható Debrecen” cím elnyerésére irányuló pályázat kiírásáról. A pályázat célja Debrecen város épített és természetes környezetének megóvása, fejlesztése, a környezettudatos szemlélet kialakítása érdekében magas színvonalú, kiemelkedő értékű munkát végző, a környezettudatos működést és a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdálkodó szervezetek elismerése.

• Debrecen Megyei Jogú Város Városüzemeltetési Konceptiója által meghatározott feladatok ellátása

Fentiekben túl elfogadásra került Debrecen Megyei Jogú Város Városüzemeltetési Konceptiója, amely olyan várospolitikai nyilatkozat, ami szűkebb értelemben Debrecen városüzemeltetési stratégiája, azonban tágabban értelmezve alkalmas arra, hogy megalapozza a város fenntarthatósági stratégiájának kialakítását. Az új városüzemeltetési koncepció célterületei között szerepel a zöldfelületi intenzitás növelése, a meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációja, a játszóterek, sport- és rekreáció feltételeinek fejlesztése, a közterületek fenntartása, tisztaságuk színvonalának növelése, az utak karbantartása, fejlesztése, biztonságos közlekedés elősegítése, közösségi közlekedési hálózat fejlesztése, kerékpárosbarát város kialakítása, a zaj- és légszennyezés csökkentése, a fenntartható vízgazdálkodás lehetőségeinek megteremtése, a

környezettudatos és alacsony energia-felhasználású közvilágítás fejlesztése, valamint a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás fejlesztése.

• **Elkülönített zöldhulladék gyűjtés**

Ez utóbbi tekintetében az önkormányzati hulladékgazdálkodási közfeladat ellátása kiegészült a meglévő hulladékgazdálkodási közszolgáltatás keretében a zöldhulladék elkülönítetten gyűjtött, a fás szárú vegetáció életciklusával összefüggésben keletkező elhalt növényi hulladék elszállításával. Amellett, hogy a hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ezáltal bővül, várhatóan csökkenni fog a zöldhulladékok közterületen történő illegális elhelyezésének gyakorlata is.

• **Rágcsáló- és rovargyérítés**

Az Önkormányzat következetesen kiemelt figyelmet szentel annak a ténynek, hogy a fenntartható, környezetbarát és hatékony rágcsáló- és rovargyérítési gyakorlat alkalmazása is nélkülözhetetlen.

A korábban alkalmazott légi kémiai szúnyoggyérítésről át kell térni a földi kémiai, biológiai, légi biológiai gyérítésre, azonban a csípőszúnyogokkal szembeni eredményes védekezéshez szükséges a szúnyogok lárváállapotban történő, szakértő által végzett faunisztikai felmérése, valamint a tenyészőhelyek feltérképezése. Ezen vizsgálatok eredményeinek ismeretében a gyérítési munkák stratégiája meghatározható, így a szezonális, valamint a következő évi gyérítési munkálatok hatékonysága jelentősen növelhető.

Rágcsálómentesítés tekintetében az elmúlt években a közvetetten önkormányzati tulajdonú Debreceni Vízmű Zrt. a felszíni mentesítési munkálatokkal párhuzamosan az üzemeltetésében lévő közműcsatornáknak is átfogó mentesítési munkálatokat végzett. A fertőzöttség felszámolása érdekében a felszín alatti és felszín feletti rágcsálómentesítési munkálatokat továbbra is egymással párhuzamosan kell végezni. A közterületeken végzett munkálatok lakossági bejelentések alapján, valamint már ismert gócpontok megadása alapján történnek.

• **Civaqua-program**

Vízgazdálkodás tekintetében Debrecen vízhiányának mérséklése érdekében az elmúlt évtizedek meg-megújuló törekvése volt, hogy műszaki beruházással a Tisza vizét a Keleti-főcsatornából a Hajdúháton keresztül a vízhiányos Debrecenbe juttassák el.

A CIVAQUA rendszer fejlesztése szerepel a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról szóló 1084/2016. (II. 29.) Korm. határozat 2. mellékletében felsorolt, a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program nevesített kiemelt projektjei között, ugyanakkor a Kvassay Jenő Terv is név szerint említi a Stratégiai indikátorok között.

• **Future of Debrecen / Zöld Őrváros mozgalom**

2020 évben elindult a Future of Debrecen / Zöld Őrváros mozgalom is, mely Debrecen jelenét és jövőjét hivatott szolgálni Debrecen értékei és érdekei szem előtt tartásával, az értékeinek megőrzésével, a környezetünk és az életviszonyaink fejlesztésével, a következő nemzedékek sorsa iránti felelősséggel.

A mozgalom célja Debrecen közigazgatási határain belül a zöldfelület kiterjedésének növelése, a fák és cserjék számának növelése, az életminőség, a környezetvédelem szempontjaival összhangban álló hulladékgazdálkodási, vízgazdálkodási, energiagazdálkodási rendszerek fejlesztése, a Civaqua program megvalósítása, közreműködés a természetes és az épített környezet viszonyaihoz igazodó közúti, közösségi közlekedési, parkolási, kerékpáros és sétáló övezeti fejlesztési tervek kidolgozásában és azok végrehajtásában, az épített környezet átalakításával közösségi terek fejlesztése a város lakóövezeteiben, innovatív, egyedi, debreceni megoldások alkalmazása a környezetvédelmi programokban.

Új környezetpolitika meghirdetése, a felsorolt értékek, célok, alapelvek alapján közösségi akció indítása Debrecen környezetvédelmi és környezetfejlesztési stratégiájának megújítása és annak megvalósítása céljából.

• **LIFE IP HUNGAIRY projekt**

Mindemellett az Önkormányzat kiemelt célja a város levegőminőségének javítása, aminek érdekében véderdő telepítését tervezi az Önkormányzat a város nyugati területein a LIFE IP HUNGAIRY projekt keretében. A potenciális területek feltérképezésére és kijelölésére egy tudományos jellegű, több szempontot figyelembe vevő megvalósíthatósági tanulmány készült, amire alapozva törekszünk különböző területek beerdősítésére 2021-2024 között.

• **Klímastratégia elkészítése és kapcsolódó szemléletformálás**

A KEHOP 1.2.1. - Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program során helyi klímastratégia kidolgozására kerül sor, valamint klímatudatosságot erősítő szemléletformálási programsorozatra, melynek eredményeként a lakosság több célcsoportja számára szélesebb körű ismereteket biztosíthatunk a klímaváltozásról, energiahatékonyságról, takarékosyságról.

Fentiekén túl Debrecen városa folyamatosan keresi azokat a programokat, pályázatokat, lehetőségeket, melyekkel elősegíthető a város fenntartható módon történő fejlesztése és üzemeltetése, valamint hatékony, előremutató szemléletformálás valósítható meg.

• **A TOP-6 „Zöld város” alprogramja**

A TOP-6 „Zöld város” alprogramjának részeként összesen 9 helyszínen valósul meg zöldterületi fejlesztés. A projektek elsődleges célja a közterületek környezettudatos, család- és klímabarát megújítása. Minden fejlesztési terület esetében elmondható, hogy megújításra került a teljes növényállomány, úgymint a megmaradó faállomány ifjító gallyazása, új fatelepitések (összesen 897 db), cserjék és évelők ültetése, (összesen 30 447 m²), füvesítések (összesen 201 908 m²). Játsszóterek, sportpályák, kondiparkok, sétányok, utak újulnak és épülnek, valamint új parki berendezések (padok, kukák, biciklitárolók) is helyet kapnak a rehabilitált közparkokban. A projektek műszaki tartalmában helyet kaptak közbiztonsági kamerák kihelyezése is, melyek segítségével jelentősen visszaszoríthatók és megelőzhetők a bűnesetek.

• **Egyéb intézményi fejlesztések**

- Jedlik Ányos Terv – elektromos töltőállomások kialakítása,
- DEBI – Elektromos kerékpárok beszerzése.